

**UNIVERZA V MARIBORU
PRAVNA FAKULTETA**

METKA BAUER

**ODNOS PRAVIL EU DO PRISTOPOV "LAND
SHARING" IN "LAND SPARING"**

Diplomsko delo

Maribor, 2016

UNIVERZA V MARIBORU
PRAVNA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**ODNOS PRAVIL EU DO PRISTOPOV "LAND
SHARING" IN "LAND SPARING"**

Študentka: Metka Bauer
Študijski program: UNI-PRAVO
Študijska smer: Korporacijsko pravo
Mentor: dr. Rajko Knez

Maribor, avgust 2016

Zahvala

Zahvaljujem se mentorju dr. Rajku Knezu za strokovne nasvete in pomoč pri pisanju diplomskega dela.

Prav tako se zahvaljujem tudi družini za vso vzpodbudo in podporo.

Povzetek

Prihodnost Evropske unije in njena preskrba s hrano je v veliki meri odvisna od zdravja njenih naravnih ekosistemov. V skladu z načelom trajnostnega razvoja, se poskuša doseči preudarna raba vseh naravnih dobrin in sprememba v načinu ter obsegu uporabe zemljišč, kar močno vpliva na biotsko raznovrstnost in podobo evropske krajine. Predpisi za doseganje ciljev se dotikajo mnogo področij, ki so medsebojno povezana. Diplomsko delo je omejeno na kmetijski in okoljski sektor, ki imata tudi največji in neposreden vpliv pri oblikovanju zakonodaje in katerima je posvečeno tudi največ pozornosti.

Za rešitev problematike degradacije ekosistemov in potrebe po zagotavljanju zadostne preskrbe s hrano, sta predstavljena dva koncepta »land sharing« in »land sparing«, ki obravnavata različen pristop glede rabe zemljišč. Na podlagi analize predpisov Evropske unije je preučena naklonjenost obema konceptoma in s tem smer razvoja okoljske in kmetijske politike.

Ključne besede: land sharing, land sparing, biotska raznovrstnost, trajnostni razvoj, raba zemljišč, kmetijstvo, okolje.

Summary

The future of European Union and its food supply is largely dependent on the health of its natural ecosystems. In accordance with the principle of sustainable development, it is trying to achieve rational utilization of natural resources of all the changes in the manner and the extent of use of land, which has a major impact on biodiversity and the landscape. The rules for achieving the objectives are touching many areas that are interconnected. The thesis of this work is limited to agricultural and environmental sector that has the greatest and direct impact in shaping legislation and therefore the most attention is devoted to those areas.

To solve the issue of the degradation of ecosystems and to ensure adequate food supply, two concepts of »land sharing« and »land sparing« are being presented. These approaches are dealing with the different way of land use. European Union rules and regulations are examined in relation to these concepts and a direction of the agricultural and environmental development regarding to the concepts is being identified.

Keywords: land sharing, land sparing, biodiversity, sustainable development, land use, agriculture, environment.

Kazalo

1.	Uvod	1
1.1.	Oprelitev področja	1
1.2.	Namen, cilji in struktura diplomskega dela	1
1.3.	Metodologija	1
2.	Koncept land sharing in land sparing	2
3.	Trajnostni razvoj v EU	7
3.1.	Ekonomski, okoljski, sociološki vplivi pri oblikovanju mehanizmov ukrepanja za ohranjanje biotske raznovrstnosti.....	10
3.2.	Odnos med nacionalnim pravom, pravom EU ter mednarodnim pravom	11
4.	Ukrepi za varstvo in ohranjanje biotske raznovrstnosti	13
4.1.	Ohranjanje narave preko Skupne kmetijske politike (SKP, oz. <i>angl. CAP</i>).....	15
4.1.1.	Strategija SKP 2014-2020 z vidika trajnostnega razvoja in biotske raznovrstnosti	18
4.1.2.	Struktura in elementi skupne kmetijske politike	19
4.1.3.	“Navzkrižna skladnost” in “ozelenitev” v kmetijski praksi	19
4.1.4.	Land sharing in land sparing znotraj prvega stebra SKP	24
4.1.5.	Strategija EU za razvoj podeželja	27
4.1.6.	Ekološko kmetovanje v luči pristopa land sharing	28
4.1.7.	Kmetijsko-gozdarski sistemi (<i>angl. Agro-forestry</i>).....	31
4.1.8.	Zapuščanje in zaraščanje kmetijskih površin in gozdov.....	32
4.1.9.	Prilaščanje zemljišč (<i>angl. land grabbing</i>) in koncentracija lastništva zemljišč (<i>angl. land concentration</i>) v Evropi	33
4.2.	Predpisi in strategije na področju ohranjanja narave	34
4.2.1.	Strateški plan za biotsko raznovrstnost 2011-2020 s t.i. Aichi cilji (<i>Aichi Biodiversity Targets</i>)	34
4.2.2.	EU strategija do 2020 (<i>angl. EU Biodiversity Strategy 2020</i>).....	35
4.2.3.	Mreža Natura 2000	36
4.2.4.	Zaščita območij, ki niso del Nature 2000	38

4.2.5.	Vpliv Nature 2000 na biotsko raznovrstnost v Sloveniji.....	40
4.2.6.	Vloga upravljanja gozdov za namen ohranjanja narave	40
4.2.7.	Nova gozdarska strategija EU -2015	42
4.2.8.	Vpliv urbanizacije na ekologijo	43
5.	Ekonomska vrednost biotske raznovrstnosti: Razumevanje pomena sociološko- ekonomske vrednosti biotske raznovrstnosti	43
6.	Pristopi pri ohranjanju narave v Sloveniji	45
6.1.	Ukrepi Slovenije pri uresničevanju Strategije SKP: Program za razvoj podeželja Slovenije.....	45
7.	Zaključek.....	47
8.	Bibliografija	49

1. Uvod

1.1. Opredelitev področja

Srečujemo se z vedno večjim poseganjem v naravo, rušenjem ekosistemov, izgubljanjem naravnih habitatov in živalskih ter rastlinskih vrst, hkrati pa obstaja vedno večja potreba po hrani, saj se število svetovnega prebivalstva drastično povečuje. Oskrba s hrano pa je odvisna tudi od zdravega ekosistema. Da bi zadovoljili težnjo po zadostni preskrbi s hrano kot tudi potrebo po preprečevanju izgubljanja biotske raznovrstnosti, je potrebno izboljšati pravila EU na različnih področjih kot sta na primer kmetijska in okoljevarstvena politika. Eden od možnih načinov reševanja teh problemov je uporaba konceptualno teoretičnih pristopov "land sharing" in "land sparing".

1.2. Namen, cilji in struktura diplomskega dela

Namen naloge je predstaviti okvirje politike EU glede biotske raznovrstnosti in znotraj teh okvirjev poiskati elemente pristopov land sharing in land sparing.

Cilj naloge je ugotoviti ali sta pristopa land sharing in land sparing prisotna v pravilih Evropske unije. Hkrati pa je cilj naloge tudi na kratko predstaviti zakonodajo EU in njene strateške plane na področjih, kjer se kreirajo pravila katerih namen je doseganje ciljev biološke raznovrstnosti in posledično ohranjanje narave. To je potrebno, saj sta pristopa land sharing in land sparing konceptualni tehniki za uresničevanje ciljev biotske raznovrstnosti. Poskušala sem poiskati prisotnost omenjenih pristopov v pravilih EU in na ta način oceniti ali jim je EU naklonjena, ter v kolikšni meri.

Najprej sem opredelila koncept land sparing in land sharing. Nato sem se posvetila področju skupne kmetijske politike, šele zatem pa področju okoljske politike.

1.3. Metodologija

Uporabila sem kvalitativno raziskovalno metodo. V njenem okviru sem uporabila metodo zbiranja, pregledovanja in študiranja strokovne literature, člankov, izsledkov dosedanjih raziskav s področja prava EU kjer je obravnavana problematika ohranjanja biološke raznovrstnosti. Za ugotavljanje prisotnosti pristopov land sparing in land sharing sem se posvetila analizi mednarodno pravnih virov EU, predvsem pa analizi razvojnih strategij EU. Z metodo kompilacije sem uporabila izpise, povzetke in citate iz strokovne literature,

virov in pa ocene stanja raziskav na področju predmeta raziskovanja. Pri delu sem uporabljala domačo in tujo literaturo.

2. Koncept land sharing in land sparing

Zadnjih 60 let se je na ozemlju Evropske unije (v nadaljevanju EU) na področju kmetijstva uporabljal intenzivni način kmetovanja, za katerega je značilna temeljita obdelava zemlje, predvsem večji vnos hranil, kemikalij, pesticidov in namakanje, ter posledično večja količina pridelkov.

Uničujoč vpliv takšne kmetijske prakse na naravo in njene ekosisteme je pripeljal do nastanka koncepta "Naravovarstvena vrednejša območja" (HNV) (*angl. High nature value farmland*), ki predstavlja zemljišča na katerih prevladuje nizko intenzivna pridelava in ki je nastal na podlagi spoznanja, da je ohranitev biotske raznovrstnosti¹ v Evropi odvisna od spremembe v načinu kmetovanja, zato naj se spodbuja prehod na manj intenzivno kmetovanje, v najboljšem primeru ekstenzivno oz. okolju prijazen način kmetovanja. To se doseže z minimalnim zunanjim vnosom sredstev, predvsem umetnih gnojil in pesticidov, kar lahko in običajno tudi prinaša manjšo količino pridelka na hektar zemlje. Večji zunanji vložek v omenjenem sistemu predstavlja le količina vložnega dela, ki je večja oz. intenzivnejša kot v sistemu intenzivnega kmetovanja. Takšne tradicionalne kmetijske prakse, ki so vključevale obsežno pašno, minimalna vložena sredstva in nižje donose pridelkov, so obstajale stoletja pred pojavom intenzivnega kmetovanja. Danes je takšen nizko intenziven način kmetovanja ponavadi prakticiran na kmetijskih zemljiščih, ki so manj kvalitetna ter v zvezi z njo obstajajo socialno-ekonomske izzivi, kot npr. gorske regije.²

Večina živinoreje, ki deluje v nizko-intenzivnem kmetijskem sistemu, vključuje izkoriščanje travnatih površin s pašno različnih živali oz. košenjem za namen krme.

---

¹ Biotska raznovrstnost oz. biodiverziteteta je strokovni izraz za raznolikost vseh oblik življenja na Zemlji in predstavlja indikator zdravja ekosistema. Predstavlja naš naravni kapital, ki zagotavlja ekosistemske storitve, na katerih temelji naše gospodarstvo. (European Commission, Why do we need to protect biodiversity?, URL: http://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/intro/index_en.htm (10.08.2016) in Evropska unija, Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij, Naše življenjsko zavarovanje, naš naravni kapital: strategija EU za biotsko raznovrstnost do leta 2020 (KOM/2011/0244 končno).

² European Forum on Nature Conservation and Pastoralism, What is HNV Farming?, 2016, URL: <http://www.high-nature-value-farming.eu/what-is-hnv/> (10.08.2016) in Beaufoy G., Baldock, D. and Clark J., The Nature of Farming: Low-Intensity Farming Systems in Nine European Countries, Institute for European Environmental Policy, London, 1994.

Ekstenzivno kmetovanje je prisotno bolj v vzhodnem delu Evrope, intenzivno kmetovanje pa v zahodni Evropi.³

Poleg ekološkega vidika, ki je glavni razlog za prehajanje iz sistema intenzivnega kmetijstva na manj intenzivno oz. ekstenzivno, je potrebno upoštevati tudi dejstvo, da rabo zemljišč obravnava mnogo drugih politik, kot je na primer teritorialna kohezija, prostorsko urejanje urbanih naselij, kmetijstvo, transport in varstvo okolja, gozdarstvo, turizem, itd...⁴

Literatura na področju ekologije navaja dva alternativna pristopa v zvezi z upravljanjem in rabo zemljišč s katerim se poskuša ohranjati kmetijsko proizvodnjo in hkrati zmanjševati okoljsko škodo. Gre za pristopa land sharing in land sparing, ki si stojita nasproti in predstavljata nekakšen kompromis med intenziteto kmetijske pridelave in ohranjanjem biotske raznovrstnosti.⁵

Biolog *Green*⁶ je leta 2005 strukturiral model s katerim je mogoče ugotoviti vpliv različnih metod kmetovanja (intenzivno in ekstenzivno) na gostoto prostoživečih bitij. Ta preprost model temelji na domnevi, da je donosnost pridelkov nižja pri tistih kmetijskih praksah, ki so okolju prijazna. Vsekakor služi kot osnova nadaljnjim znanstvenim razpravam in vrednotenju učinkovitosti predpisov v zvezi z land sharing in sparing, vendar se zaradi kompleksnosti zadeve še do danes ne more odgovoriti na vprašanje, kateri od pristopov povzroča najmanj škode biotski raznovrstnosti.⁷

---

³ Fritsche R. Uwe, Eppler U., Iriarte L., Global Sustainable Land Use: Concept and Examples for Systemic Indicators, GLOBALANDS Working Paper 3.3, International Institute for Sustainability Analysis and strategy, 2015, URL:

http://www.iinas.org/tl_files/iinas/downloads/land/IINAS_2014_GLOBALANDS_WP_33_Systemic-Indicators.pdf. (10.08.2016)

⁴ European Environment Agency, Land use, 2016, URL: <http://www.eea.europa.eu/themes/landuse/intro>. (10.08.2016)

⁵ Balmford A., Green R., Phalan B., What Conservationists need to know about farming, Proceedings: Biological Sciences, Volume 279, Issue 1739, The Royal Society, Julij 2012, str. 2714–2724.

⁶ Green R.E., Cornell S.J., Scharlemann J.P., Balmford A., Farming and the Fate of Wild Nature, Science Volume 307, Issue 5709, American Association for the Advancement of Science, Januar 2005, str. 550-555.

⁷ Matson P.A. & Vitousek P.M., Agricultural intensification: Will Land Spared from Farming be Land Spared for Nature?, Conservation Biology, Volume 20, Issue 3, Wiley Blackwell, Junij 2006, str. 709-710 in Fischer J., Brosi B., Daily G.C., Ehrlich Paul R., Goldman Rebecca, Goldstein Joshua, Lindenmayer B. David, Manning D. Adrian, Mooney A. Harold, Pejchar Liba, Ranganathan Jai, Tallis Heather, Should Agricultural Policies Encourage Land Sparing or Wildlife-Friendly Farming?, Frontiers in Ecology and the Environment, Volume 6, Issue 7, Ecological Society of America, September 2008, str.380-385 in Chappell M.J., Vandermeer J., Badgley C. & Perfecto I., Wildlife-Friendly Farming vs Land Sparing, Frontiers in Ecology and the Environment, Volume 7, Issue 4, Ecological Society of America, Maj 2009, str. 83-84 in

Fischer J., Batory P., Bawa K. S., Brussaard L., Chappell M. J., Clough Y., Daily C. Gretchen, Dorrough J., Hartel T., Jackson E. L., Klein M. A., Kremen C., Kuemmerle T., Lindenmayer B. D., Mooney A. H., Perfecto I., Philpott M. S., Tschamtker T., Vandermeer J., Wanger Chericco T., Von Wehrden H.,

Kasneje je bila v znanstveni reviji *Science* objavljena metoda avtorja *Phalan*, ki je prvič omogočala obravnavo obeh vitalnih problemov skupaj, in sicer povečanje kmetijske pridelave ter varovanje biotske raznovrstnosti. Izhajal je iz modela avtorja *Green* in ga na podlagi svojih dognanj iz Ghane in Indije nadgradil.⁸

Joern Fischer je šel še korak dlje in meni, da je treba gledati širše, preko okvirjev variabil donos-biotska raznovrstnost, saj je potrebno zaradi kompleksnosti raziskovati in upoštevati tudi sociološke faktorje, ki vplivajo na ekološke sisteme.⁹

Za razumevanje koncepta *land sparing* in *land sharing* je potrebno podrobneje preučiti ključne elemente obeh pristopov.

Pri pristopu *land sparing* gre za intenzivno obdelovanje kmetijskih površin, da bi se zagotovila čimvečja proizvodnja hrane na omejeni površini, medtem ko je preostalo zemljišče puščeno pri miru zgolj zaradi namena ohranjanja narave.¹⁰ Osredotoča se na že obstoječa kmetijska zemljišča in stremi za čimvečjo količino pridelkov, da se lahko varujejo nemodificirani habitati pred spreminjanjem v obdelovalna zemljišča.¹¹

Drugi model je t.i. *land sharing*, za katerega se uporablja tudi izraz naravi prijazno kmetijstvo. Pri tem pristopu se večje površine zemljišč uporabljajo za kmetovanje, vendar z veliko manjšo intenziteto, pri čemer se na istem ozemlju omogoča obstoj biotske raznovrstnosti kot tudi proizvodnja hrane. Zanj je značilna manjša proizvedena količina pridelka. Pokrajina ima videz mozaika, zemljišče je heterogeno.¹²

Pri *land sharing* je cilj po ohranjanju biotske raznovrstnosti vključen v kmetijsko politiko. Na tak način, da ustvarja obstoječe kmetijske površine bolj prijazne naravnim vrstam, recimo z ohranjanjem določenih habitatnih elementov kot je recimo živa meja, drevesa za

---

Conservation: Limits of Land Sparing, *Science* 334, Issue 6056, American Association for the Advancement of Science, November 2011, str. 593, odgovor avtorja str. 594-595 in

Fischer J., Abson D.J., Butsic V., Chappell M. Jahi, Ekroos Johan, Hanspach Jan, Kuemmerle Tobias, Smith G. Henrik, & Von Wehrden Henrik, *Land Sparing Versus Land Sharing: Moving Forward*, *Conservation Letters*, Volume 7, Issue 3, Wiley Blackwell, Maj 2014, str. 149-157 in

Von Wehrden H., Abson D.J., Beckmann M., Cord A.F., Klotz S. & Seppelt R., *Realigning the land-sharing/land-sparing debate to match conservation needs: Considering diversity scales and land-use history*, *Landscape Ecology*, Volume 29, Issue 6, Julij 2014, str. 941-948.

⁸ Phalan B., Onial M., Balmford A., Green R.E., *Reconciling Food Production and Biodiversity Conservation: Land Sharing and Land Sparing Compared*, *Science*, Volume 333, Issue 6047, American Association for the Advancement of Science, September 2011, str. 1289-1291.

⁹ Fischer, J., Abson, D. J., Butsic, V. et al. 2014.

¹⁰ Phalan B. et al. 2011.

¹¹ Goklany M. I., *Conserving habitat, Feeding Humanity*, *The Forum for Applied Research and Public Policy*, volume 13, Issue 2, Summer 1998, str. 51-56.

¹² Fischer J., Brosi B., Daily G.C. et al. 2008.

senčenje in minimalna uporaba gnojil ter pesticidov.¹³ Glavna pomanjkljivost land sharing sistema je v manjši pridelavi pridelkov, kar lahko povzroča nadaljnjo krčenje naravnih habitatov in širjenje kmetijske proizvodnje na ta območja.

Nekateri strokovnjaki so naklonjeni pristopu land sparing, saj so mnenja, da je neskladje med proizvodnjo hrane in ohranjanjem biotske raznovrstnosti možno zmanjšati s prostorsko ločitvijo zemljišč, med katerimi so nekatera namenjena ohranjanju biotske raznovrstnosti druga pa pridelavi hrane. S tem naj bi se omogočala pridelava večjih količin pridelkov na manjšem obsegu zemljišč.¹⁴ Medtem pa drugi vidijo večjo zmožnost ohranjanja narave v pristopu land sharing, pri katerem se zemljišča obdelujejo z okolju prijaznimi metodami kmetovanja z namenom ohranjanja biotske raznovrstnosti na istem ozemlju.

Razprava o prednostih, ki ga nudi vsak od pristopov je delno nejasna zaradi različnega prostorskega obsega na katerega se pristop land sparing lahko nanaša.¹⁵ Lahko pa se v okviru prostorskega obsega v katerega sta umeščena tudi prekrivata.¹⁶

Bistvo koncepta obeh pristopov je v donosnosti pridelkov, ne pa v določitvi prostorskega obsega v katerem se pristopa izvajata, saj konceptualno nista vezana na velikost ozemlja. Takšna nedorečenost glede prostorskega obsega v katerem se pristopa pojavljata ustvarja nove nejasnosti, saj se lahko zgodi, da se na določenem območju prekrivata. Tako se ustvarja siva cona glede same definicije, saj zaradi nedorečenosti glede obsega zemljišča, ki predstavlja land sparing, ne moremo poenostaviti rezultate, ko ugotavljamo prednosti vsakega od pristopov.¹⁷

Izraz land sparing se ponavadi nanaša na zaščito večjih povezanih območij, vendar ga lahko uporabljamo tudi v zvezi z ohranjanjem narave v okviru kmetij.¹⁸ Na ravni manjšega

---

¹³ Tschamntke T., Yann C., Thomas C. W., Louise J., Motzke I., Perfecto I., Vandermeer J., Whitbread A., Global food security, biodiversity conservation and the future of agricultural intensification, Biological Conservation, Volume 151, Issue 1, Elsevier Ltd, Julij 2012, str. 53-59 in Balmford A. et al. 2012.

¹⁴ Green R.E. et al. 2005 in Balmford A. et al. 2012 in Phalan B., Balmford A., Green E. R., Scharlemann P. W. J., Minimising the harm to biodiversity of producing more food globally, v: The challenge of global food sustainability, Food Policy, 36 Supplement 1, Elsevier Ltd, Januar 2011, S62–S71 in Phalan B., Onial M., Balmford A., Green R.E., Reconciling Food Production and Biodiversity Conservation: Land Sharing and Land Sparing Compared, Science, Volume 333, Issue 6047, American Association for the Advancement of Science, September 2011, str. 1289-1291.

¹⁵ Paul C. & Knoke T., Between Land Sharing and Land Sparing – What Role Remains for Forest Management and Conservation?, International Forestry Review, Volume 17, Issue 2, Commonwealth Forestry Association, Junij 2015, str. 210-230.

¹⁶ Fischer J., Brosi B., Daily G.C. et al. 2008.

¹⁷ Paul C. & Knoke T. et al. 2015 in Fischer, J., Abson, D. J., Butsic V. et al. 2014 v: Ekroos J., Ödman Anja M., Andersson G.K. S., Birhkofer K., Herbertsson L., Klatt B.K., Olsson O., Olsson P.A., Persson A.S., Prentice H.C., Rundlöf M. and Smith H.G., Sparing Land for Biodiversity at Multiple Spatial Scales, Frontiers in Ecology and Evolution, 3:145, Januar 2016.

¹⁸ Primerjaj z Balmford A. et al. 2012 in Fischer, J., Abson, D. J., Butsic V. et al. 2014.

obsega ga je težko ločiti od pristopa land sharing, saj tudi ta predvideva, da se določene površine namenijo obnavljanju.¹⁹

Nekateri strokovnjaki so predlagali land sharing v majhnem obsegu, z nizkim ekološkim odtisom, predvsem zaradi koristi, ki jih ta prinaša, npr. opravevanje žuželk in omejevanje uporabe pesticidov, saj po mnenju nekaterih to pomaga pri povečanju donosov z uporabo metode intenzivnega kmetovanja.²⁰

V študiji, kjer se obravnava preučitev dejanskih institucionalnih mehanizmov pri opredelitvi pristopov v zvezi s prostorskim obsegom v katerem se pristopa obravnavata, avtorji ugotavljajo, da pristop land sparing v okviru v manjšega prostorskega obsega bolj učinkovito ohranja raznovrstnost ptic kot pristop land sharing v primerljivem obsegu.²¹

V zadnjem času so strokovnjaki zaradi nejasnosti pri definiranju obsega predlagali drugačen koncept, ki ne predvideva samo enega prostorskega obsega za land sparing ki bi bil pravilen. Predlagajo koncept, ki je "multiple-scale" (kar bi v slovenskem prevodu pomenilo večkratni obseg) in ki se osredotoča na biotsko raznovrstnost in ekosistemske storitve pri pokrajini, ki je spremenjena.²²

Koncept land sharing na katerega se v tej diplomski nalogi osredotočam, je vezan na upravljanje z zemljišči z ekološkega in ekonomskega vidika. Lahko pa se besedna zveza land sharing pojavlja v drugem kontekstu, vendar je sociološko obarvana ali pa vsaj pretežno. Nanaša se lahko na souporabo kmetijskih zemljišč (recimo kot povezovanje lastnikov zemlje, ki zaradi starosti ne zmorejo več obdelovati zemlje in socialno ogroženih ljudi iz urbanih središč).²³ Lahko pa se nanaša tudi na souporabo urbanih zemljišč kot odgovor na stanovanjski problem v urbanem okolju.

EU ni podala definicije pristopoma land sharing in sparing. Menim, da se koncept še dalje razvija, saj med znanstveniki še vedno obstaja veliko nejasnosti v zvezi z opredelitvijo

---

¹⁹ Nair P. K. R., *Agroforestry in the Context of Land Clearing and Development in the Tropics*, Working Paper No. 33, International Council for Research in Agroforestry, Avgust 1985, URL: <http://www.worldagroforestry.org/downloads/Publications/PDFS/WP06120.pdf>. (10.08.2016)

²⁰ Merckx Thomas, Pereira Henrique M., *Invited Views in Basic and Applied Ecology, Reshaping agri-environmental subsidies: From marginal farming to large-scale rewilding*, v: *Basic and Applied Ecology*, 16(2), Elsevier GmbH, Marec 2015, str. 95-103.

²¹ Chandler Richard B., King D.I., Raudales R., Trubey R., Chandler Carlin, Arce Chávez, Víctor Julio, *A Small-Scale Land-Sparing Approach to Conserving Biological Diversity in Tropical Agricultural Landscapes*, *Conservation Biology*, Volume 27, Issue 4, Wiley Blackwell, August 2013, str. 785–795.

²² Ekroos J., Ödman Anja M. et al. 2016.

²³ Primer tega je projekt ki ga je pripravil slovenski Inštitut za trajnostni razvoj in celostne rešitve (InTeRCeR) z naslovom *Souporaba kmetijskih zemljišč, Integracija in krepitev vloge ranljivih skupin za lokalno pridelavo hrane, ki se je na Evropskem tekmovanju družbenih inovacij 2015 uvrstil med 30 polfinalistov. V praksi se je tudi že začel izvajati.* (Institute InTeRCeR, 2014, URL: <http://instituteintercer.org/polfinalisti-evropskega-tekmovanja-socialnih-inovacij-2015/>. (10.08.2016))

pristopov. Prvi problem se pojavlja že pri vprašanju prostorskega obsega v katerem je koncept obravnavan.

Treba je upoštevati tudi dejstvo, da se predpisi, ki so jih posamezne države sprejele glede intenzitete pri obdelavi zemljišč, od države do države razlikujejo. Postavlja se vprašanje, kolikšna intenziteta pri upravljanju in rabi tal je še dovoljena, da se še lahko šteje v okvir koncepta land sparing. EU poskuša intenzivne prakse zamenjati z manj intenzivnimi in slediti trajnostnem razvoju. Tako se tudi pri konceptu land sparing vsaj v tistem delu, ki obsega kmetijska zemljišča, ta ne obdelujejo več strogo intenzivno in se ob zmanjšani intenzivnosti na določeni točki lahko odraža kot land sharing pristop oz. z njim sovpada.

Zato je morda še najbolje v zvezi s pristopom land sparing uporabljati izraz "trajnostna intenzifikacija", kar pomeni, da se na zemljišču pridelujejo čimvečje količine, vendar se obenem na istem ozemlju preprečuje negativni vpliv na okolje.²⁴

3. Trajnostni razvoj v EU

Pred opredelitvijo pojma »trajnostni razvoj« je treba pojasniti, da obstajajo razhajanja glede slovenskega prevoda tega pojma iz angleške besedne zveze »*sustainable development*«. Bolj natančen prevod je »vzdržni/ vzdržnostni razvoj«, vendar se naj bi nekoliko bolj uveljavil »trajnostni razvoj«.²⁵

Izhodišče za definiranje trajnostnega razvoja je dala komisija OZN 1987, ki je trajnostni razvoj opredelila kot razvoj, kjer je potrebe sedanje generacije potrebno zadovoljiti ne da bi se zmanjšala sposobnost prihodnjih generacij, da zadovoljijo svoje potrebe.²⁶

Cilj trajnostnega razvoja je doseči ravnovesje med okoljskimi, sociološkimi in ekonomskimi vplivi na trajnostni razvoj. V prenovljeni strategiji EU za trajnostni razvoj (2006) je Evropski svet opredelil ključne cilje s katerimi poskuša doseči ravnovesje med

---

²⁴ Houses of Parliament, Parliamentary Office of Science & Technology, POSTnote 418, Balancing Nature and Agriculture, September 2012, URL:

<http://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/POST-PN-418>. (10.08.2016)

²⁵ Mojca Žagar Karer, Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti, januar 2016, URL: <http://isjfr.zrc-sazu.si/sl/svetovalnica/kako-prevesti-pridevnik-vzdrznostni#v>. (10.08.2016)

²⁶ Kaphengst Timo, Towards a definition of global sustainable land use? A discussion on theory, concepts and implications for governance, Discussion Paper, AP 3.1, GLOBAL LANDS-Global Land Use and Sustainability, Berlin, Januar 2014, str.2, URL: <http://ecologic.eu/sites/files/publication/2014/globalands-discussion-paper-sustainable-landuse.pdf>. (10.08.2016)

njimi. Aktivno spodbuja trajnostni razvoj po svetu in zagotavlja, da so notranje in zunanje politike EU v skladu z mednarodnimi obveznostmi in globalnim trajnostnim razvojem.²⁷

Za področje okolja strategija predvideva dve temeljni načeli razvoja okoljske politike: "previdnostno načelo" in načelo "onesnaževalec plača". Med ključne izzive tako postavlja podnebne spremembe in čisto energijo, trajnostni promet, trajnostno porabo in potrošnjo ter ohranjanje in upravljanje naravnih virov.

Predpisi EU, v katerih je mogoče prepoznati pristopa land sharing in sparing, imajo neposreden vpliv na varovanje in ohranjanje narave. Slediti morajo ciljem strategije trajnostnega razvoja s katero se poskuša doseči ohranjanje biotske raznovrstnosti in zemeljskih naravnih virov, visoko stopnjo varstva okolja, izboljšanje kakovosti okolja ter preprečevanje in zmanjševanje njenega onesnaževanja. Ekonomski vpliv na trajnostni razvoj se kaže v spodbujanju konkurenčnega in ekološko učinkovitega gospodarstva za namen doseganja gospodarske blaginje. Socialna enakost in kohezija, predvsem socialna vključenost, na primer podeželskega prebivalstva je prav tako pomemben element trajnostnega razvoja, brez katerega je učinkovitost pristopa land sharing vprašljiva.

Načela trajnostne rabe zemljišč so s strani držav članic EU implementirana na regionalni in lokalni ravni prostorskega planiranja. Veliko je odvisnega od oblike sistema, ki ureja regionalno načrtovanje in od tega, kako dobro ustreza socialnim vidikom.²⁸

Eno od usmeritvenih načel politike trajnostnega razvoja je, da naj onesnaževalci plačajo. Zagotoviti je potrebno, da so cene odraz dejanskih stroškov, ki jih poraba in proizvodnja predstavljata za družbo, in da onesnaževalci plačajo za škodo, ki jo povzročijo človeškemu zdravju in okolju. Ukrepi za spodbujanje trajnostne porabe in proizvodnje naj obsegajo obveznost držav članic, da skupaj s trgovci na drobno in drugimi organizacijami podpirajo informacijske kampanje, da bi spodbudile uporabo trajnostnih proizvodov, med drugim tudi proizvode, ki izvirajo iz ekološkega kmetijstva in pravične trgovine, ter okolju prijazne proizvode.²⁹

---

²⁷ Svet EU, Pregled strategije EU za trajnostni razvoj–prenovljena strategija, 10117/06, junij 2006, URL: <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=SL&f=ST%2010117%202006%20INIT>. (10.08.2016)

²⁸ Kaphengst Timo, Towards a definition of global sustainable land use? A discussion on theory, concepts and implications for governance, Discussion Paper, AP 3.1, GLOBALANDS-Global Land Use and Sustainability, Berlin, Januar 2014, str.2, URL: <http://ecologic.eu/sites/files/publication/2014/globalands-discussion-paper-sustainable-landuse.pdf>. (10.08.2016)

²⁹ Svet EU, Pregled strategije EU za trajnostni razvoj–prenovljena strategija, 10117/06, junij 2006, URL: <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=SL&f=ST%2010117%202006%20INIT>. (10.08.2016)

Danes imajo ekološke funkcije različnih ekosistemov kot so uravnoreženo izkoriščanje habitatov, opravevanje, kroženje hranil, degradacija toksičnih snovi, skladičenje ogljika ključen pomen za trajnostni razvoj hrane.³⁰

Navezovanje trajnosti na uporabo zemljišč predstavlja izziv. Zelo malo je konceptov, ki bi opredelili trajnostno rabo zemljišč kot celoto, medtem ko koncept trajnostnega kmetijstva in trajnostnega gozdarstva obstaja.

Intenziviranje trajnostne kmetijske pridelave omogoča proizvodnjo optimalno količino pridelanih pridelkov na enoto zemljišča ob upoštevanju socialnih, političnih, ekonomskih in okoljskih vplivov.

V Evropskih prostorsko razvojnih perspektivah (EPRP) so predstavljene nacionalne prostorsko razvojne usmeritve držav članic in sektorske politike v EU, razsežnost obojnih pa sega preko prostorskih meja.

Trajnostni razvoj vključuje tudi uravnorežen prostorski razvoj, ki pomeni usklajevanje predvsem družbenih in gospodarskih zahtev po namenski rabi prostora z ekološkimi in kulturnimi funkcijami območja, ki prispevajo k uravnoreženemu razvoju na regionalni ravni. V skladu z varovanjem regionalne raznolikosti, se bo EU postopoma razvila iz ekonomske v okoljsko unijo in na koncu v socialno unijo. Prostorsko-razvojna politika lahko prispeva k varstvu, upravljanju in izboljševanju krajin s sprejetjem ustreznih ukrepov, zlasti z organizacijo boljšega vzajemnega delovanja in vplivanja različnih sektorskih politik glede na njihove lokalne vplive. Prav tako pa je tudi zelo pomembno sodelovanje s sektorskimi politikami, ki imajo velik geografski vpliv, na primer kmetijska in okoljska politika, kar predstavlja horizontalno sodelovanje. Vertikalno sodelovanje pomeni sodelovanje med različnimi upravnimi ravni in ima poseben pomen za prostorsko razvojno politiko EU. Organizirati bi ga morali na tak način, da bi lokalni in regionalni organi oblasti lahko prilagajali svoje prostorsko razvojne cilje ukrepom, o katerih je bilo odločeno na višji ravni, medtem ko naj bi državni organi v svojih odločitvah upoštevali cilje, načrte in projekte, predlagane na regionalni in občinski ravni (načelo recipročnosti).³¹

Medtem ko se državni organi v glavnem osredotočajo na splošna vprašanja transnacionalnega, nacionalnega in regijskega pomena, so na regionalni stopnji, skupaj z

---

³⁰ El-Hage Scialabba Nadia, Williamson Douglas, The Scope of Organic Agriculture, Sustainable Forest Management and Ecoforestry in Protected Area Management, Working paper No. 18, Food and agriculture organization of the United nations, Rim 2004, URL: <http://www.fao.org/docrep/007/y5558e/y5558e00.htm>. (10.08.2016)

³¹ Evropske prostorsko razvojne perspektive, V s meri uravnoreženega in trajnostnega razvoja o zemlja Evropske unije, Dogovorjeno na neformalnem svetu ministrov Evropske unije, odgovornih za prostorsko planiranje, Potsdam, 10.–11. maja 1999, Ljubljana 2000, URL: http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/zakonodaja/mednarodni_dokumenti/a_epp1.pdf. (10.08.2016)

lokalnimi organi in javnostjo odgovorni za zagotavljanje trajnostne in koherentne narave prostorskega razvoja. Vse ravni pa morajo delati skupaj, da bi se zagotovil trajnostni prostorski razvoj.

Načeli subsidiarnosti in recipročnosti v prostorsko razvojni politiki lahko delujeta le, če se na regionalno raven prenesejo ustrezna pooblastila. V skladu z Evropsko listino o lokalni samoupravi in osnutkom Evropske listine o regionalni samoupravi so lokalni in regionalni organi oblasti še posebej odgovorni za oblikovanje prostorsko razvojne politike.

Prav tako pa se politika prostorskega planiranja ukvarja tudi z obnovo ekoloških omrežij.³²

3.1. Ekonomski, okoljski, sociološki vplivi pri oblikovanju mehanizmov ukrepanja za ohranjanje biotske raznovrstnosti

Na Vrhu Združenih narodov (v nadaljevanju OZN) je bil septembra 2015 sprejet splošen in univerzalen načrt t.i. Agenda 2030, ki vsebuje trajnostne razvojne cilje za zaščito okolja, zmanjševanje neenakosti in odpravo revščine. Vse države sveta so do izteka njene veljavnosti leta 2030 zavezane k uresničevanju njenih ciljev, med katerimi je cilj varovanje in obnovitev kopenskih ekosistemov, preprečevanje propadanja zemljišč, spodbujanje trajnostnega gozdarstva, itd. Narava ciljev je nedeljiva in povezana, saj se z njimi poskuša okoljsko politiko uravnovežiti z ekonomsko in socialno dimenzijo trajnostnega razvoja.

Največje breme za doseganje ciljev varstva in ohranjanja okolja nosi kmetijski sektor, saj ima največji vpliv na podobo krajine.

Problemi na kmetijskem področju se prekrivajo s sektorji kot so trajnostno okolje in teritorialna kohezija, kar se odraža v strukturi Skupne kmetijske politike (v nadaljevanju SKP), in ki v praksi obsegajo pravila kmetijske politike, podeželja in teritorialne kohezije. Kmetijstvo in okoljska politika sta sektorski politiki, medtem ko sta teritorialno ravnovesje in kohezija vezani na prostor.³³

Ponekod se kmetijstvo in okoljski sektor prekrivata (npr. z Direktivo o nitratih³⁴). Skladnost različnih sektorskih politik je zelo zahtevna naloga, saj je potrebno upoštevati vse cilje

---

³² Primer ukrepov za doseg tega cilja je mreža Natura 2000, ki bo podrobneje obravnavana v posebnem poglavju (4.2.3. Mreža Natura 2000).

³³ Carson M., Powell N., Andersson K., Osbeck M., Schwarz G., Hart K. and Buckwell A., Long-term Options for CAP Reform in an Ecosystems Perspective, Research Report, Stockholm Environment Institute, 2013, str.10, URL: <https://www.sei-international.org/mediamanager/documents/Publications/SEI-ResearchReport-Carson-CAPReformEcosystems-2013.pdf>. (10.08.2016)

³⁴ Direktiva Sveta 91/676/EEC z dne 12. decembra 1991 o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov (UL L 375, 31.12.1991, str.1-8).

različnih sektorskih politik. Kmetijsko politiko se poskuša vključiti v širši ekonomski in socialni kontekst podeželja. Izkušnje so pokazale, kako širjenje kmetijstva v druge panoge, kot je recimo ekoturizem, odpira nove razvojne priložnosti.³⁵

Na ekonomski vpliv se gleda kot na vertikalno integracijo, medtem ko je horizontalna integracija gledana s perspektive pokrajine in močnega vpliva kmetijstva na biotsko raznovrstnost.

Pri določanju mehanizmov s katerimi se rešuje problematika izgubljanja biotske raznovrstnosti je potrebno upoštevati predpise različnih sektorskih politik, saj v nasprotnem primeru postavljeni mehanizmi nujno ne vodijo k rešitvi problema.

3.2. Odnos med nacionalnim pravom, pravom EU ter mednarodnim pravom

Za razumevanje sistema pravil in predpisov, ki so nastali kot posledica potreb po doseganju ciljev po ohranjanju biotske raznovrstnosti, je potrebno opredeliti položaj EU in njeno umeščenost v svetovnem merilu. Vse države, ki so v času nastajanja tega diplomskega dela članice EU, so pred svojim vstopom v EU že bile članice OZN (z izjemo Nemčije, ki se je OZN pridružila veliko kasneje) in kot take zavezane k spoštovanju njenih predpisov. Iz tega razloga so države članice EU sprejele načelo, ki določa, da imajo v primeru konflikta med obveznostmi držav po Ustanovni listini OZN in obveznostmi po katerikoli drugi mednarodni pogodbi, prednost obveznosti po Ustanovni listini OZN.³⁶

EU lahko v okviru svojih pooblastil sklepa mednarodne sporazume s tretjimi državami ali mednarodnimi organizacijami. Ti sporazumi so za unijo in države članice zavezujoči ter so sestavni del pravnega reda EU.³⁷

Zakonodaja EU je torej omejena z nekaterimi mednarodnimi pravnimi viri, ki sami po sebi nimajo višje veljave od evropskih samo zato ker so mednarodni, ampak ker jih je EU bodisi

---

³⁵ Evropska Komisija, European Spatial Development Perspective, Towards Balanced and Sustainable Development of the Territory of the European Union, European Communities, 1999, Stran 17, URL: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/pdf/sum_en.pdf. (10.08.2016)

³⁶ Ministrstvo za zunanje zadeve, Objava uradnega prevoda Ustanovne listine Organizacije združenih narodov, 2014, člen 103, URL: http://www.mzz.gov.si/nc/si/medijsko_sredisce/novica/article/3993/33010/. (10.8.2016)

³⁷ Glej člen 216 Pogodbe o delovanju Evropske unije, v: Prečiščeni različici Pogodbe o Evropski uniji in Pogodbe o delovanju Evropske unije (UL C 326, 26. 10. 2012).

prostovoljno sprejela, bodisi ker jih je morala upoštevati pri kreiranju svoje zakonodaje, kot v primeru OZN.

Kar se tiče samega izvajanja zakonodaje EU, ima EU v skladu s primarno zakonodajo le omejena izvedbena pooblastila, saj je izvajanje njene zakonodaje večinoma prepuščeno državam članicam. Člen 291(1) Pogodbe o delovanju Evropske unije (v nadaljevanju PDEU) dodaja, da so države članice v domači zakonodaji dolžne sprejeti vse potrebne ukrepe za izvajanje pravno zavezujočih aktov EU. Če so potrebni enotni pogoji za izvajanje pravno zavezujočih aktov EU, Evropska Komisija izvaja svoja izvedbena pooblastila (člen 291(2) PDEU). Na področju kmetijstva in okolja je pristojnost EU za sprejemanje pravno zavezujočih aktov v odnosu z državami članicami deljena.

Uredbe se uporabljajo v celotni EU takoj ko so sprejete, direktive pa je treba najprej prenesti v nacionalno zakonodajo. V direktivah je naveden cilj predpisa, vendar se države članice same odločijo, kako bodo ta cilj dosegle. Države članice imajo veliko svobodo pri oblikovanju in implementaciji kmetijsko okoljskih programov iz razloga, da se lažje prilagodijo pokrajinski raznovrstnosti med državami, različnim strukturam kmetijskih gospodarstev ter kmetijski situaciji vsake države članice.³⁸

Okoljsko politiko EU določa PDEU v 191. členu, ki določa, da okoljska politika prispeva k uresničevanju ciljev ohranjanja, varstva in izboljšanja kakovosti okolja. Prav tako tudi varovanja človeškega zdravja, skrbni in preudarni rabi virov, ter spodbujanju ukrepov na mednarodni ravni za reševanje regionalnih in globalnih okoljskih problemov, zlasti v boju proti podnebnim spremembam.

Politika temelji na previdnostnem načelu in na načelih, da je treba delovati preventivno in okoljsko škodo prednostno odpravljati pri viru in da mora povzročitelj plačati obremenitve.³⁹

OZN ima ključno vlogo pri spodbujanju trajnostnega razvoja na svetovni ravni. Leta 1972 so na Konferenci OZN o človekovem okolju v Stockholmu predstavniki držav potrdili pravico vseh ljudi do zdravega in produktivnega okolja. Na njej je bil ustanovljen Program OZN za okolje (*angl. UN Environment Programme-UNEP*), ki spodbuja skrb za okolje.⁴⁰

---

³⁸ Lone Kristensen & Jørgen Primdahl, A Research Paper of the Cross Compliance Network, The Relationship Between Cross Compliance and Agri-environment Schemes, Centre for Forest, Landscape and Planning, The Royal Veterinary and Agricultural University, August 2006, URL: http://www.ieep.eu/assets/585/D13_Cross_compliance_and_agri-environment_schemes.pdf. (10.08.2016)

³⁹ Evropski parlament, Kratki vodič po Evropski uniji 2016, Viri in področje uporabe prava Evropske unije, 2016, URL: http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/sl/FTU_1.2.1.pdf. (10.08.2016)

⁴⁰ Trajnostni razvoj, URL: <http://www.skupaj-mocnejsi.si/poglavje/trajnostni-razvoj/>. (10.08.2016)

4. Ukrepi za varstvo in ohranjanje biotske raznovrstnosti

Biotska raznovrstnost je raznovrstnost živih organizmov, ki vključuje raznovrstnost znotraj vrst in med različnimi vrstami, gensko raznovrstnost ter raznovrstnost ekosistemov. V naravi se ohranja z ohranjanjem naravnega ravnovesja.⁴¹

Predpisi o varstvu in ohranjanju biotske raznovrstnosti EU so povezani z mnogimi področnimi predpisi kot so kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo, voda in morje, regionalna politika, in politika podnebnih sprememb.

Prvi ukrepi za ohranjanje biotske raznovrstnosti na nivoju EU so se razvili na področju okoljske politike in so vsebovani v Direktivi o habitatih⁴² iz 1972, ki skupaj s kasnejšo Direktivo o ohranjanju prosto živečih ptic⁴³ predstavljata temelj politike EU za ohranjanje narave.

Čeprav EU nima pristojnosti za urejanje prostorskega načrtovanja in rabe zemljišč, ima veliki vpliv na urejanje tega področja preko Direktive o habitatih, SKP, EPRP, Teritorialne agende EU in Petega poročila o ekonomski, socialni in teritorialni koheziji.⁴⁴

Vprašati se je treba, v kateri sektorski politiki je mogoče najbolj učinkovito urejati pristope v zvezi z rabo zemljišč, da bi se za dosegli cilji po ohranjanju biotske raznovrstnosti. Še najbolj to tematiko urejata kmetijski sektor preko SKP, ter okoljski sektor z Naturo 2000, ki se včasih v nekaterih delih tudi prekrivata.⁴⁵

Države članice ohranjanje biotske raznovrstnosti v okviru Nature 2000 urejajo s pogodbenim varstvom, na habitatnih tipih s kmetijsko rabo pa s pogodbami v okviru kmetijsko-okoljskega programa.⁴⁶

---

⁴¹ Zakon o ohranjanju narave (Uradni list RS, št. 96/04-uradno prečiščeno besedilo, 61/06-ZDru-1, 8/10-ZSKZ-B in 46/14).

⁴² Direktiva Sveta 92/43/EGS z dne 21. maja 1992 o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst (UL L 206, 22.7.1992, str. 7).

⁴³ Direktiva 2009/147/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 30. novembra 2009 o ohranjanju prosto živečih ptic (kodificirana različica) (UL L 20, 26.1.2010, str. 7-25).

⁴⁴ Nordic Centre for Spatial Development, ESPON-European Land Use Patterns (EU-LUPA), URL: <http://www.nordregio.se/Nordregio-Research/ESPON---European-Land-Use-Patterns-EU-LUPA/>. (10.08.2016)

⁴⁵ To bi bilo recimo v primeru, ko je neko zemljišče vključeno v mrežo Natura 2000 in hkrati opredeljeno kot kmetijsko zemljišče za katerega nosilec kmetijske dejavnosti uveljavlja zahtevo za podporo oz. pomoč in tako pade tudi pod predpise SKP.

⁴⁶ Kaj je Natura 2000, URL: <http://www.natura2000.si/index.php?id=44>. (10.08.2016)

Za doseganje cilja ohranjanja biotske raznovrstnosti je se uporabljajo različni pristopi glede rabe zemljišč, ki so pomembni tudi za uresničevanje ciljev za prostorski razvoj in teritorialno kohezijo.

»Kmetijsko-okoljski programi so lahko oblikovani na nacionalni, regionalni ali lokalni ravni, zato da se lažje prilagajajo na določene kmetijske sisteme in ekološke posebnosti, ki so za posamezno državo oz. njeno pokrajino značilni.«⁴⁷

Zaradi tega se zastavljeni cilji po ohranjanju biotske raznovrstnosti in narave, najučinkoviteje dosežejo ravno preko kmetijsko-okoljskih shem v kmetijskem in okoljskem sektorju. Drugi argument bi lahko bil tudi ta, da kmetijske površine pokrivajo kar 42% Evrope⁴⁸, zato je najbolje politiko rabe zemljišč razvijati v kmetijskem sektorju.

Od leta 1992 je uporaba kmetijsko-okoljskih programov obvezna za vse države članice v okviru njihovih nacionalnih strategij za razvoj podeželja, vendar pa ostaja neobvezna oz. izbirna za kmetovalce.⁴⁹

“EU je spodbujevalne zakonodajne in ekonomske mehanizme že vgradila v nekatere sektorske politike. Zainteresiranim so tako na razpolago podpore LIFE za ohranjanje območij Natura 2000, kmetijsko-okoljske podpore za ustrezno rabo zemljišč z visoko biotsko raznovrstnostjo in podpore za ustrezen regionalni razvoj. Za večjo učinkovitost pri ohranjanju biotske raznovrstnosti so nujni tudi omejevalni mehanizmi. Zakonodaja EU omejuje dejavnosti predvsem s ciljem ohraniti najbolj ogrožene sestavine biotske raznovrstnosti.»⁵⁰

Zaradi kompleksnosti procesov, ki pripeljejo do sprememb glede rabe zemljišč in spremembo rabe zemljišč, raziskovalni projekt EU imenovan EU-LUPA zagotavlja metodologijo za analizo regij in mest v EU, ter tako poskuša opredeliti rabo zemljišč kot tudi podobo krajine vseh površin, ki spadajo v EU. Projekt vključuje podatke o fizični razsežnosti zemljišč (vse kar je na njeni površini), kot tudi ekološko, socialno in

---

⁴⁷ o.c. Evropska Komisija, Agri-environment measures, 2016, URL:

http://ec.europa.eu/agriculture/envir/measures/index_en.htm (10.08.2016)

⁴⁸ Evropska unija, Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij, Nova gozdarska strategija EU: za gozdove in gozdarski sektor, Bruselj, 20.9.2013, COM(2013) 659 final.

⁴⁹ Evropska Komisija, Agri-environment measures, 2016, URL:

http://ec.europa.eu/agriculture/envir/measures/index_en.htm (10.08.2016)

⁵⁰ o.c. Ministrstvo za okolje in prostor, Strategija ohranjanja biotske raznovrstnosti v Sloveniji, Ljubljana, 2001, URL: <http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/podrocja/narava/biotska.pdf>. (10.08.2016)

ekonomsko dimenzijo, da bi se lahko razjasnil vpliv strukture rabe kmetijskih zemljišč na trajnostno rabo.⁵¹

Dejavno upravljanje naravnih virov na področju kmetijstva je pomemben način za ohranitev podeželske krajine, boj proti izgubi biotske raznovrstnosti ter prispevanju k blažitvi podnebnih sprememb in prilagajanju nanje. To je bistvena podlaga za dinamična ozemlja in dolgoročno gospodarsko vzdržnost.⁵²

4.1. Ohranjanje narave preko Skupne kmetijske politike (SKP, oz. angl. CAP)

Skupna ureditev kmetijskih trgov je določena v členu 43 PDEU.

SKP je najbolj pomemben mehanizem kmetijskih predpisov EU in si prizadeva vplivati na vsa kmetijska zemljišča v EU.⁵³ Njenim predpisom so podvržena zemljišča, za katera nosilec kmetijskega gospodarstva prejema finančno podporo, pa tudi tista zemljišča, za katere so predpisane obvezne zahteve ravnanj, ki izhajajo iz direktiv in uredb, četudi zanje podpore ne prejema. Preostala zemljišča ostajajo zunaj okvirjev SKP. Za doseganje ciljev SKP je vzpostavljena skupna ureditev kmetijskih trgov.⁵⁴

Razvoj SKP je od njenega nastanka leta 1962 pa do danes skozi svoj čas drastično spreminjal kmetijsko politiko.⁵⁵ Večanje svetovne populacije in razvoj novih kmetijskih tehnologij je spodbujal intenzivno kmetijstvo (monokultura, intenzivno oranje, namakanje, uporaba sintetičnih gnojil in omejena raznolikost v poljedelstvu in živinoreji), kar vodi v degradacijo naravnih virov.⁵⁶ Sprva je bil kmetijski sektor uravnavan s strani evropskega

---

⁵¹ Nordic Centre for Spatial Development, ESPON-European Land Use Patterns (EU-LUPA), URL: <http://www.nordregio.se/Nordregio-Research/ESPON---European-Land-Use-Patterns-EU-LUPA/>. (10.08.2016)

⁵² Evropska unija, Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij, Skupna kmetijska politika proti letu 2020: odziv na prihodnje izzive, povezane s hrano, naravnimi viri in ozemljem, COM(2010) 672 konč., 2010, URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0672:FIN:sl:PDF>. (10.08.2016)

⁵³ Cooper T., Hart K., Baldock D., Provision of Public Goods through Agriculture in the European Union, Institute for European Environmental Policy, 2009, URL: http://www.ieep.eu/assets/457/final_pg_report.pdf. (10.08.2016)

⁵⁴ Glej člen 39 in 40 Pogodbe o delovanju Evropske unije, v: Prečiščeni različici Pogodbe o Evropski uniji in Pogodbe o delovanju Evropske unije (UL C 326, 26. 10. 2012).

⁵⁵ Evropska unija, The history of the European Union, 2016, URL: https://europa.eu/european-union/about-eu/history_en. (10.08.2016)

⁵⁶ Scialabba El-Hage Nadia and Williamson Douglas, The Scope of Organic Agriculture, Sustainable Forest Management and Ecoforestry in Protected Area Management, Environment and Natural Resources Working

zakonodajalca, kateri je določal cene pridelkov in tako ni bil podvržen tržnim zakonitostim. Spodbujala se je pridelava, ki je privedla do prekomerne proizvodnje in presežka⁵⁷

Po reformi 1992 in kasnejših odločitvah v Agendi 2000 je SKP prešla iz podpore cenam pridelkov na podpiranje tržno usmerjene pridelave s poudarkom na varovanju narave, z upoštevanjem minimalnih zahtev za zagotovitev minimuma okoljskih standardov t.i. sistem "navzkrižna skladnost", ki bo natančneje obravnavan v posebnem podpoglavju. Na podlagi reforme je kmetijski sektor postal bolj konkurenčen in odziven na tržne spremembe⁵⁸, kar je v skladu z zahtevami STO.⁵⁹ Ukrepi za spodbujanje ekstenzifikacije so postali del SKP. Do subvencije oz. podpore so upravičeni tisti kmetje, ki omejujejo svoje vnose ki škodijo okolju.⁶⁰

Kmetijsko-okoljske sheme so postale za vse države članice EU obvezne z Uredbo (EGS) št. 2078/92. Njihov namen je sprva bil varovanje ogroženih habitatov oz. pokrajine. Kasneje se je pozornost preusmerila v preprečevanje izgube živalskih in rastlinskih vrst, še posebej ptic, ki živijo v kmetijskem okolju. V zadnjem času pa se želi zaščititi storitve ekosistema⁶¹, kot je npr. oprashaevanje.⁶²

Kmetovanje v Evropi sega od najbolj intenzivnih kmetijskih sistemov, običajno na bolj rodovitnih zemljiščih, do zelo nizke intenzivnosti oz. bolj tradicionalni rabi zemljišč, običajno na manj rodovitnih zemljiščih.⁶³

Paper No. 18, Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO), Rim, 2004, URL: <http://www.fao.org/docrep/007/y5558e/y5558e.htm>. (10.08.2016)

⁵⁷ Evropska unija, The history of the European Union, 2016, URL: https://europa.eu/european-union/about-eu/history_en. (10.08.2016)

⁵⁸ Evropska Komisija, EU agriculture spending focused on results, September 2015, URL: http://ec.europa.eu/agriculture/cap-funding/pdf/cap-spending-09-2015_en.pdf. (10.08.2016)

⁵⁹ Podrobneje o Svetovni trgovinski organizaciji (STO) dostopno na URL: <https://www.wto.org/>. (10.08.2016)

⁶⁰ Beaufoy, G., Baldock, D. and Clark, J., The Nature of Farming: Low-Intensity Farming Systems in Nine European Countries, Institute for European Environmental Policy, London, 1994, str.7, URL: http://www.ieep.eu/assets/663/TheNatureOfFarming_1994.pdf. (10.08.2016)

⁶¹ Storitve ekosistema so številne koristi človeštvu, ki vključujejo hrano, vodo, gorivo in les, čiščenje zraka, naravno recikliranje odpadkov, nastajanje prsti, oprashaevanje in uravna lne mehanizme, ki jih narava, če jo pustimo pri miru, uporablja za uravnavanje podnebni h razmer in populacij živali, žuželk ter drugih organizmov. (EU, Dobrine in storitve ekosistemov, 2010, URL: http://ec.europa.eu/environment/pubs/pdf/factsheets/Ecosystems%20goods%20and%20Services/Ecosystem_S_L.pdf. (10.08.2016)

⁶² Ekroos J., Olsson O., Rundlöf M., Wätzold F., Smith H.G., Optimizing agri-environment schemes for biodiversity, ecosystem services or both?, Biological Conservation, April 2014, Volume 172, April 2014, str. 65–71.

⁶³ Beaufoy Guy, Hnv farming– explaining the concept and interpreting eu and national policy commitments, European Forum on Nature Conservation and Pastoralism, URL: <http://www.efncp.org/download/EFNCP-HNV-farming-concept.pdf>. (10.08.2016)

Nova shema neposrednih plačil dopušča tudi prostovoljno uvedbo proizvodno vezanih plačil, s katerimi lahko države članice ustrezno rešujejo specifične probleme, vezane na posamezne sektorje ali regije v težavah, kjer obstaja nevarnost zmanjšanja ali celo opuščanja kmetijske dejavnosti.⁶⁴

Kar dobra tretjina proračuna EU gre za financiranje kmetijskega sektorja. Za obdobje 2014-2020 je 70% vseh plačil za financiranje SKP na voljo za neposredna plačila v prvem stebru, okoli 20% je na voljo preko Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (*angl. EAFRD*) v drugem stebru, preostanek pa je usmerjen za podporo trga.⁶⁵

Znotraj drugega stebra se 6% proračuna SKP nameni za izpolnjevanje dodatnih ukrepov v zvezi z upravljanjem biotske raznovrstnosti in podeželja in so prepuščeni prostovoljni izbiri. Predstavljajo nadstandardna merila, ki presegajo minimalne standarde navzkrižne skladnosti. Pomembna podpora znotraj drugega stebra so tudi plačila za manj ugodna zemljišča, katerih cilj je preprečevanje zapuščanja kmetij v predelih kjer je opaziti naravne ovire in ki znašajo 4% proračuna SKP. Veliko teh zemljišč sovpada z *Naturo 2000*, zato določene kmetijsko-okoljske sheme obravnavajo tudi ta območja.⁶⁶

Veliko kmetijsko-okoljskih shem je dodeljenih za podpiranje ekstenzivne kmetijske prakse in zaustavljanje propadanja ekosistemov na zemljiščih, ki so manjšega pomena. Po drugi strani pa je preostanek uredb kmetijsko-okoljskih shem in navzkrižne skladnosti nezmožnih pojasniti ekološke probleme intenzivnega kmetovanja. Po mnenju *Thomasa Merxa*, bi bilo uporabno potegniti jasno ločnico med predpisi za najboljša kmetijska zemljišča, ki naj ostanejo intenzivno obdelovana in med predpisi za manj plodna zemljišča postranskega pomena, ki se jih ekstenzivno obdeluje. Takšno ločevanje ustreza "land sparing" konceptu, če ga obravnavamo v večjem prostorskem merilu in bi lahko nudil več uspeha pri ohranjanju in obnavljanju biotske raznovrstnosti in ekosistemskih storitev kot sedanji pristop. Pove tudi, da so pri zemljiščih z manjšim pomenom (ponavadi so to zemljišča slabše kakovosti), podpore pogostokrat edini razlog, da je obdelovanje takšnih zemljišč še

---

⁶⁴ Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Skupna kmetijska politika -50 let žive zgodovine, 2016, URL:

http://www.mkgp.gov.si/si/delovna_podrocja/kmetijstvo/skupna_kmetijska_politika_50 лет_zive_zgodovine/ (10.08.2016)

⁶⁵ Evropska Komisija, Overview of CAP Reform 2014-2020, Agricultural Policy Brief, N°5, European Union, 2013, URL: http://ec.europa.eu/agriculture/policy-perspectives/policy-briefs/index_en.htm .(10.08.2016)

⁶⁶ Evropska Komisija, Rural development in the European Union—Statistical and economic information – Report 2013, Agriculture and Rural Development , 2013, URL: http://ec.europa.eu/agriculture/statistics/rural-development/2013/index_en.htm . (10.08.2016)

privlačno. Če se na ta zemljišča gleda z vidika manjšega prostorskega obsega, na ravni kmetijskega gospodarstva, pa lahko situacija ustreza pristopu land sharing.⁶⁷

S predlaganim pristopom bi se lastnike rodovitnih zemljišč spodbujalo k izbiri sheme ki je učinkovitejša, medtem ko bi se lastnike manj rodovitnih zemljišč finančno spodbujalo k bolj ekstenzivnemu kmetovanju (npr. nekatere pokrajine s kulturno dediščino) ali pa k vračanju divjine. Z takšnim pristopom bi se lahko glede na rezultat prispevalo k uresničitvi in sinergiji dveh Aichi ciljev in sicer cilja št. 3 glede prenehanja podeljevanja okolju škodljivih podpor in cilja št. 15 glede obnove degradiranih ekosistemov.⁶⁸

4.1.1. Strategija SKP 2014-2020 z vidika trajnostnega razvoja in biotske raznovrstnosti

SKP je že več kot 50 let najpomembnejša skupna politika EU.

V SKP je vključenih dobrih 19% vseh kmetijskih zemljišč EU.⁶⁹ V njenem okvirju so se za obdobje 2014–2020 določili trije cilji, pri čemer je bilo treba obstoječe instrumente SKP prilagoditi tako, da izpolnjujejo dolgoročne cilje po doseganju trajnostnega razvoja in biotske raznovrstnosti.

Zasleduje se cilj po trajnostni proizvodnji hrane, trajnostno upravljanje naravnih virov in ukrepi na področju podnebnih sprememb s poudarkom na emisijah toplogrednih plinov, biotski raznovrstnosti, prsti in vodah, ter uravnotežen teritorialni razvoj s poudarkom na zaposlovanju na podeželju.⁷⁰

Izzivi SKP na gospodarskem področju se bodo poskušali doseči s trajnostno proizvodnjo hrane, da bi se dosegla večja konkurenčnost. Ciljna politika na okoljskem področju predstavlja trajnostno upravljanje naravnih virov in podnebne ukrepe. Vse skupaj naj dosega uravnotežen teritorialni razvoj s poudarkom na zaposlovanju na podeželju.

⁶⁷ Glej Merckx Thomas, Pereira Henrique M., Invited Views in Basic and Applied Ecology, Reshaping agri-environmental subsidies: From marginal farming to large-scale rewilding, v: Basic and Applied Ecology, 16(2), Elsevier GmbH, Marec 2015, str. 95-103.

⁶⁸ Hodgson J.A., Kunin W.E., Thomas C.D., Benton T.T., Gabriel D., Comparing organic farming and land sparing: optimizing yield and butterfly populations at a landscape scale, Ecology Letters, Volume 13, Issue 11, Blackwell Publishing Ltd, November 2010, str. 1358–1367.

⁶⁹ European Environment Agency, CAP CMEF indicator T9: percentage of agricultural land under management contracts supporting biodiversity and/or landscapes (as of 25/08/2015 – approved RDPs only), 2015, URL: <http://www.eea.europa.eu/data-and-maps/daviz/cap-cmef-indicator-t9-percentage> .(10.08.2016)

⁷⁰ Glej člen 110(2) Uredbe (EU) št. 1306/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. decembra 2013 o financiranju, upravljanju in spremljanju skupne kmetijske politike in razveljavitvi uredb Sveta (EGS) št. 352/78, (ES) št.165/94, (ES) št. 2799/98, (EC) No 814/2000, (ES) št. 1290/2005 in (ES) št. 485/2008, (Uradni list RS, št. 96/2014 z dne 29. 12. 2014) (UL L 347, 20.12.2013, str. 549-607).

4.1.2. Struktura in elementi skupne kmetijske politike

SKP temelji na dveh dopolnjujočih se stebrih in krepí njuno medsebojno povezanost. Prvi steber predstavlja ukrepe neposrednih plačil in ukrepe kmetijskih trgov, s čimer vpliva na spremembo rabe zemljišč. Drugi steber predstavlja področje razvoja podeželja preko katerega se neposredno vpliva na podobo krajine. Dve glavni komponenti SKP sta navzkrižna skladnost in kmetijsko-okoljske sheme. Slednje temeljijo na pravilih o navzkrižni skladnosti, preko katerih se opredelijo predpisi in plačila.

Pomembna reforma v zadnjem času je sprejetje fleksibilnosti v sistemu neposrednih plačil, kar omogoča, da se finančna sredstva lahko prenašajo iz enega v drugi steber, a le v predpisanih mejah.⁷¹

Z letom 2007 so se ločene kmetijske politike združile v eno samo, hkrati pa se je politika preusmerila iz sistema zajamčenih cen⁷² na sistem trgov.

Neposredne pomoči kmetom delujejo kot sistem večnamenskih plačil, ki so sestavljena iz kombinacije plačil glede na cilje in funkcije ki se želijo doseči. Obvezne komponente plačil so: Osnovna plačila na hektar; "zelena" komponenta, ki služi kot dodatna podpora za nadomestilo stroškov pri zagotavljanju okoljskih javnih dobrin za katere trg ne zagotavlja plačila; ter dodatna plačila mladim kmetom. Prostovoljna plačila pa obsega poenostavljeno shemo za male kmete, prerazporeditveno plačilo, podporo območjem s posebnimi naravnimi omejitvami, ter podporo za proizvodnjo, ki je dodeljena za nekatera območja ali vrste kmetovanja iz ekonomskih ali socialnih razlogov.⁷³

4.1.3. "Navzkrižna skladnost" in "ozelenitev" v kmetijski praksi

Navzkrižna skladnost (*angl. cross-compliance*) je pomemben sistem podpore SKP, ki predstavlja minimalne zahteve (akte in standarde) s področja varovanja okolja, varovanja zdravja ljudi, živali in rastlin, ugodnega počutja živali ter dobre kmetijske in okoljske pogoje na celotnem območju EU. Vzpostavlja povezavo med plačilom podpore v okviru

---

⁷¹Plieninger T., Schleyer C., Schaich H., Ohnesorge B., Gerdes H., Hernández-Morcillo M., Bieling C., Mainstreaming Ecosystem Services Through Reformed European Agricultural Policies, Conservation Letters, Volume 5, Issue 4, Blackwell Publishing Inc, August 2012, str. 281-288.

⁷² Zajamčene cene sicer še naprej obstajajo, vendar v obliki intervencijskih cen, kadar agencija, ki je določena s strani držav članic, proizvedene količine odkupi.

⁷³ Uredba (EU) št. 1307/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. december 2013 o pravilih za neposredna plačila kmetom na podlagi shem podpore v okviru skupne kmetijske politike ter razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 637/2008 in Uredbe Sveta (ES) št. 73/2009 (UL L 347, 20.12.2013, str. 608-670).

prvega stebra in določenimi ukrepi za razvoj podeželja v drugem stebru ter predstavlja pomembno orodje, s katerim se vključuje okoljske zahteve v skupno kmetijsko politiko.

“Namen navzkrižne skladnosti ni zniževanje plačil upravičencem, ampak predvsem obveščanje upravičencev, da morajo določene zahteve spoštovati, če želijo sredstva tudi v celoti prejeti.”⁷⁴

Prvič je bila navzkrižna skladnost predstavljena v akcijskem programu Agendi 2000 in sicer kot prostovoljna. Kasneje z letom 2003 pa je bila vključena v strategijo SKP in postala obvezna za vse članice EU (za Slovenijo obvezna od leta 2005). Pravila navzkrižne skladnosti sestavljajo predpisane zahteve ravnanja in dobri kmetijski in okoljski pogoji.⁷⁵ Predpisane zahteve ravnanja so predpisi, ki imajo podlago v pravu EU (na primer v Direktivi o habitatih in Direktivi o prosto živečih pticah, ter uredbah) in zavezujejo vse kmete k njenemu spoštovanju. Tudi tiste, ki podpore EU ne prejemajo, razen v primeru Direktive o habitatih, kjer se na območjih Nature 2000 upoštevajo izključno kmetijska gospodarstva. Prav tako so predpisane zahteve ravnanja dolžni spoštovati vsi ostali, ki se ne ukvarjajo s kmetijsko dejavnostjo. Zahteve ravnanja v obliki direktiv, se uporabljajo tako, kot so prenesene v državah članicah. Dobre kmetijske in okoljske pogoje morajo države članice na nacionalni ravni konkretno definirati. Izmed 15 naštetih standardov navedenih v uredbi, morajo države članice nekatere obvezno upoštevati, preostale pa so prepuščene poljubni izbiri. S tem EU daje možnost državam članicam, da v skladu s specifičnimi značilnostmi svoje pokrajine kot npr. obstoječe kmetijske prakse, sestava tal, podnebni pas, raba tal, kolobarjenje, temu primerno izberejo najbolj ustrezne kmetijske prakse.⁷⁶

Država članica mora pri tem paziti, da v sistem navzkrižne skladnosti v prvem stebru ne izbere takšnih kmetijskih praks, ki so precej nad minimalnimi zahtevami, saj lahko pride do položaja, ko med prvim in drugim stebrom plačil (pod katerega spadajo kmetijsko-okoljske sheme), meja postane zabrisana.⁷⁷

Posledično za kmeta najbrž ne bi bilo več privlačno, da se priključi kmetijsko-okoljskim shemam, kar bi za kmetijski sektor lahko pomenilo propadanje drugega stebra.

---

⁷⁴ o.c. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Navzkrižna skladnost, 2016, URL: http://www.mkgp.gov.si/si/delovna_podrocja/kmetijstvo/navzkrizna_skladnost/. (10.08.2016)

⁷⁵ Uredba (EU) št. 1306/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. decembra 2013 o financiranju, upravljanju in spremljanju skupne kmetijske politike in razveljavitvi uredb Sveta (EGS) št. 352/78, (ES) št. 165/94, (ES) št. 2799/98, (EC) No 814/2000, (ES) št. 1290/2005 in (ES) št. 485/2008 (UL L 347, 20.12.2013, str. 549-607).

⁷⁶ Lefebvre Marianne, Espinosa Maria, Gomez y Paloma Sergio, The influence of the Common Agricultural Policy on agricultural landscapes, Report EUR 25459 EN, JRC Scientific and Policy Reports, European Commission Joint Research Centre, 2012, str. 19, URL: <http://ftp.jrc.es/EURdoc/JRC73276.pdf>. (10.08.2016)

⁷⁷ Institute for European Environmental Policy, Cross-compliance in the CAP, Conclusions of a Pan-European Project 2002-2005, URL: <http://www.ieep.eu/assets/248/conclusionsenglish.pdf>. (10.08.2016)

Posamična kmetijska zemljišča včasih ne sodijo samo v eno kategorijo intenzitete kmetovanja, saj lahko sledijo večjemu številu sistemov in različnim kmetijskim praksam, na primer ko v intenzivnem sistemu najdemo ekstenzivno kmetijske prakse in obratno.⁷⁸

Podrobna analiza pravil o navzkrižni skladnosti razkrije razsežnost minimalnih okoljskih standardov in njihovo morebitno odražanje preko pristopov kot so land sharing in sparing.

Na področju okolja, podnebnih sprememb in dobrega kmetijskega stanja zemljišč, so na podlagi zahtev za varstvo voda pred onesnaženjem z nitrati iz kmetijskih virov, države članice določile kodeks(-e) dobre kmetijske prakse v zvezi z gnojili in njihovim vnosom v tla.⁷⁹ Zaščititi je potrebno podtalnico pred onesnaženjem.⁸⁰ Upoštevati je potrebno standarde glede prsti in zaloge ogljika in sicer z zagotavljanjem minimalne talne odeje, omejevanjem erozije, ter vzdrževanjem ravni vsebnosti organskih snovi v prsti z ustreznimi praksami, vključno s prepovedjo sežiganja ornih strnišč, razen zaradi zdravstvenega varstva rastlin.⁸¹

Kar zadeva biotsko raznovrstnost, morajo pravila navzkrižne skladnosti, ki jih države članice podrobno določijo, vsebovati minimalne zahteve glede vzpostavitve raznovrstnosti prostoživečih ptic in zagotavljanje zadostne površine habitatov za te vrste ptic z ustanovitvijo zavarovanih območij. Opredeljeni so tudi posebni ukrepi za ogrožene vrste.⁸² Prav tako so države članice določile ukrepe za posebna ohranitvena območja, ter ukrepe ki ustrezajo ekološkim zahtevam po zaščiti naravnih habitatnih tipov navedenih v Prilogi I Direktive o habitatih. V omenjeni direktivi so konkretno našteje živalske in rastlinske vrste znotraj teh območij, ki se jih želi zaščititi. Potrebno je preprečiti poslabšanje stanja naravnih habitatov.

Standardi glede minimalne ravni vzdrževanja krajine določajo zahteve po ohranjanju krajinskih značilnosti, vključno, kadar je to ustrezno, z živimi mejami, ribniki, jarki, drevesi v vrsti, skupini ali posamično, omejki, ozarami in terasami in s prepovedjo rezanja žive

---

⁷⁸ The Nature of Farming, Low Intensity Farming Systems in Nine European Countries, the Institute for European Environmental Policy, London, 1994, str. 7, URL:

http://www.ieep.eu/assets/663/TheNatureOfFarming_1994.pdf . (10.08.2016)

⁷⁹ Direktiva Sveta 91/676/EEC z dne 12. decembra 1991 o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov (UL L 375, 31.12.1991 str. 1-8).

⁸⁰ Direktiva Sveta (80/68/EGS) z dne 17. decembra 1979 o varstvu podzemne vode pred onesnaževanjem z določenimi nevarnimi snovmi (UL L št. 20, 26.1.1980, str. 43-48), zadnjič spremenjena z Direktivo Sveta z dne 23. december 1991 (UL L 377, 31.12.1991, str. 48).

⁸¹ Glej prilogo II Uredbe (EU) št. 1306/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. decembra 2013 o financiranju, upravljanju in spremljanju skupne kmetijske politike in razveljavitvi uredb Sveta (EGS) št. 352/78, (ES) št. 165/94, (ES) št. 2799/98, (EC) No 814/2000, (ES) št. 1290/2005 in (ES) št. 485/2008 (Uradni list RS, št. 96/2014 z dne 29. 12. 2014) (UL L 347, 20.12.2013, str. 549-607).

⁸² Glej člene 3(1), 3(2)(b), 4(1) (2) in (4) Direktive 2009/147/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 30. novembra 2009 o ohranjanju prosto živečih ptic (kodificirana različica) (UL L 20, 26.1.2010, str. 7-25).

meje, sekanja dreves v času razmnoževanja in vzreje mladičev pri ptičih in morda z ukrepi za odvrčanje invazivnih rastlinskih vrst.⁸³

Predpise ravnanja s fitofarmaceutskimi sredstvi iz Uredbe (ES) št. 1107/2009, dopolnjujejo okvirno določeni ukrepi Direktive 2009/128/ES za doseganje trajnostne rabe pesticidov, v skladu s splošnimi načeli integriranega varstva rastlin pred škodljivimi organizmi, ki so zajeti v tej direktivi. Predlagani so načini za zatiranje škodljivih organizmov, med katerimi je tudi kolobarjenje. Trajnostne biološke, mehanske in druge nekemične metode imajo prednost pred kemičnimi metodami, če zagotavljajo zadovoljiv nadzor nad škodljivimi organizmi. Uporaba pesticidov se mora zmanjšati, obenem pa morajo imeti čim manj stranskih učinkov na okolje.

Pravila o navzkrižni skladnosti za leti 2015 in 2016 vključujejo tudi zahtevo po ohranitvi trajnih pašnikov. Tiste države članice, ki so se EU pridružile po 1. januarju 2004, so dolžne uporabljati dotedanje pašnike še naprej kot pašnike in jih ohranjati znotraj opredeljenih meja.⁸⁴

Šele s tem, ko so se leta 2015 določeni predpisi, ki so jih države članice skupaj z EU soustvarjale v drugem stebru, prenesli v prvi steber, lahko govorimo o večjem napredku glede zmanjšanja intenzitete v kmetovanju in to ne samo v luči pristopa land sharing, pač pa tudi land sparing. Slednji se odraža v predpisih o kmetijskih praksah, ki ugodno vplivajo na podnebje in okolje.

Preostale zahteve in standarde navzkrižne skladnosti na področju javnega zdravja, zdravja živali in rastlin ter dobrobit živali, ne bom podrobneje obravnavala, saj niso neposredno relevantni za opredelitev pristopov land sharing in sparing.

Z reformo SKP leta 2013, se je v prvem stebru uvedla skupina ukrepov, ki jih imenujemo "zelena komponenta".⁸⁵ Predstavlja sistem predpisov kmetijskih praks, ki ugodno vplivajo na okolje in podnebje in se nanašajo na izpolnjevanje dodatnih, nadstandardnih zahtev za okolje, ki dopolnjujejo osnovne zahteve navzkrižne skladnosti. Predpisi, ki jih države članice morajo upoštevati, so zelo konkretno zapisani in jih morajo kmetje obvezno upoštevati, če želijo prejeti podporo.

---

⁸³ Glej Prilogo II Uredbe (EU) št. 1306/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. decembra 2013 o financiranju, upravljanju in spremljanju skupne kmetijske politike in razveljavitvi uredb Sveta (EGS) št. 352/78, (ES) št. 165/94, (ES) št. 2799/98, (EC) No 814/2000, (ES) št. 1290/2005 in (ES) št. 485/2008 (Uradni list RS, št. 96/2014 z dne 29. 12. 2014) (UL L 347, 20.12.2013, str. 549-607).

⁸⁴ Prav tam (člen 93).

⁸⁵ Uredba (EU) št. 1307/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. december 2013 o pravilih za neposredna plačila kmetom na podlagi shem podpore v okviru skupne kmetijske politike ter razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 637/2008 in Uredbe Sveta (ES) št. 73/2009 (UL L 347, 20.12.2013, str. 608-670).

Predpisi o zaščiti trajnih pašnikov so pred reformo predstavljali obvezen standard dobrih kmetijskih in okoljskih pogojev. Zaradi razlik med obstoječimi kmetijskimi sistemi držav članic je EU pozvala države članice naj standard zaščite trajnih pašnikov same konkretneje opredelijo in ob tem upoštevajo predpise ostalih standardov dobrih kmetijskih in okoljskih pogojev. Z novo uredbo so se predpisi o zaščiti trajnih pašnikov preusmerili v prvi steber SKP, konkretneje v Uredbo (EU) št. 1307/2013, kjer jih je uredba podrobneje uredila. Države članice za namene določanja trajnih travinj na območjih pod Direktivo o habitatih ali Direktivo o ohranjanju prosto živečih ptic, v definicijo “zemljišče s trajnim travinjem” štejejo tudi trajne pašnike.

Zelena komponenta je “ozelenila” (*»angl. greening»*) prvi steber tudi s tem, ko je predpisala nekatere obvezne zahteve po ohranjanju trajnih travinj, diverzifikacijo pridelkov namesto kolobarjenja (saditi je potrebno vsaj dve različni rastlinski vrsti na predpisani površini) in določila, da je treba od zemljišč ki so večja od 15 hektarov, vsaj 5% površine nameniti za kmetijske prakse, ki so ugodne za okolje in podnebje.

V zvezi z ohranjanjem trajnih travinj se tako ekološki poudarek usmeri na površine, ki so našteje v uredbi in izmed katerih država članica poljubno izbere eno ali več površin, ki lahko predstavljajo zemljišča v prahi, terase, varovalne pasove, pasove ob gozdu, kmetijsko-gozdarske površine⁸⁶, površine z rastlinami ki vežejo dušik, pogozdene površine, žive meje in drevesa.⁸⁷

Vsi ukrepi ozelenitve so sprva predstavljali navzkrižno skladnost v drugem stebru, sedaj pa so dobil posebno mesto kot zelena komponenta obveznih zahtevkov v prvem stebru. Države članice morajo vsa kmetijska zemljišča, predvsem zemljišča, ki se več ne uporabljajo za proizvodne namene, obdelovati v skladu z dobrimi kmetijskimi in okoljskimi pogoji.

Prednostna naloga zelene komponente je bila vedno krepitev drugega stebra SKP. V okviru strogih proračunskih omejitev je reforma pravzaprav oslabila drugi steber in okrepila prvega s tem, ko je omogočila državam članicam, da lahko do 25% proračuna ki se namenja za drugi steber, prenesejo v prvi steber. Zaenkrat je še prehitro govoriti o tem, ali to prinaša za okolje več koristi in tudi kako bo zmanjšanje proračuna v drugem stebru vplivalo na kmetijsko-okoljske sheme in sheme za razvoj podeželja. Nedvomno pa je uspeh

---

⁸⁶ Sem štejejo zemljišča ker je ekstenzivno kmetijstvo povezano z gozdnimi sistemi za katere je značilno, da na istem zemljišču rastejo drevesa in kmetijske kulture in za katere prejemnik dobi podporo v skladu z 44. členom Uredbe Sveta (ES) št. 1698/2005 z dne 20. septembra 2005 o podpori za razvoj podeželja iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP) (UL L 277, 21.10.2005, str. 1) in 23. členom Uredbe (EU) št. 1305/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. decembra 2013 o podpori za razvoj podeželja iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP) in razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 1698/2005 (UL L 347, 20.12.2013, str. 487-548).

⁸⁷ Evropska Komisija, Greening, 2016, URL: http://ec.europa.eu/agriculture/direct-support/greening/index_en.htm. (10.08.2016)

ozelenitve prvega stebra v tem, da je 30% neposrednih plačil vezanih na izpolnjevanje novih okoljskih standardov, ki so postal obligatorni.⁸⁸

Prakse v zvezi z zeleno komponento so obvezne tudi na kmetijskih gospodarstvih, ki se nahajajo v celoti ali delno na območjih Natura 2000. Za učinkovito upravljanje in kontrolo, bi se te prakse morale uporabljati na celotni upravičeni površini kmetijskega gospodarstva.⁸⁹ Za predpise praks ekološkega kmetovanja⁹⁰ se smatra, da dosegajo standarde "ozelenitve", zato se šteje da so z njimi skladne in torej ni potrebno spreminjati dosedanje prakse.

Še naprej za ekološke kmetovalce velja kmetijsko-okoljsko shema v drugem stebru v okviru Strategije za razvoj podeželja 2014-2020 in so vsaj glede plačil izenačeni s tistimi, ki prejemajo plačila v zvezi z zeleno komponento. Za vse tiste, ki so zavezani k upoštevanju dobrih kmetijskih praks in standardov vsebovanih v pravilih o navzkrižni skladnosti, se šteje, da izpolnjujejo pogoje zelene komponente.

Zaradi administrativnih razlogov in razlogov sorazmernosti, so iz zelene komponente izvzeti upravičenci do shem za male kmete.

4.1.4. Land sharing in land sparing znotraj prvega stebra SKP

Ohranjanje trajnih pašnikov je pomemben cilj SKP, saj ima izreden vpliv na ohranjanje biotske raznovrstnosti.

Ohranjanje in preprečevanje upadanja trajnih pašnikov je eden največjih izzivov EU pri ohranjanju biotske raznovrstnosti in storitev ekosistema.⁹¹

Trajni travniki in pašniki predstavljajo 20% vseh zemljišč v EU (EU-27) in okoli 34% skupnih kmetijskih površin.⁹²

---

⁸⁸ The Green European Foundation, Is the EU's new Common Agricultural Policy Greener?, 2014, URL: <http://www.greeneuropeanjournal.eu/new-eus-common-agricultural-policy-greener/>. (10.08.2016)

⁸⁹ Uredba (EU) št. 1307/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. december 2013 o pravilih za neposredna plačila kmetom na podlagi shem podpore v okviru skupne kmetijske politike ter razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 637/2008 in Uredbe Sveta (ES) št. 73/2009 (UL L 347, 20.12.2013, str. 608-670).

⁹⁰ Obravnavano v posebnem poglavju (4.1.6. Ekološko kmetovanje v luči pristopa land sharing).

⁹¹ García R. Rosa, Fraser D. Mariecia, Celaya R., Ferreira L.M.M., García U., Osoro K., Grazing land management and biodiversity in the Atlantic European heathlands :a review, Agroforestry Systems, Volume 87, Issue 1, Februar 2013, str. 19-43.

⁹² EUROSTAT, 2012, URL: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Main_Page . (10.08.2016)

Dejstvo, da se na vegetaciji pase živina (oz. se kosi za krmo) je pomembno, saj se s tem potrjuje, da so takšna zemljišča del kmetijskega sistema. Ni nujno, da gre za travnike. Tudi grmičevje in gozdovi predstavljajo vir krme za živali v nekaterih delih Evrope (predvsem v južnem in vzhodnem delu Evrope) in jih je treba prepoznati kot kmetijsko zemljišče. Gozdne površine, ki so pol-naravne in ki niso košene, se ne smejo uvrščati med kmetijska zemljišča. Tiste gozdne površine na katerih se primarno pasejo divje živali ali pa so namenjena lovu, se ne smejo šteti za kmetijska zemljišča visoke naravne vrednosti. Intenzivnost kmetijskih sistemov v Evropi je običajno odraz naravne preddispozicije, kot so kvaliteta prsti, podnebje, nagib zemljišč in dostopnost.⁹³

Strokovnjaki različno presojujejo katere vrste rabe zemljišč spadajo v kontekst land sparing. Nekateri strokovnjaki so mnenja, naj se samo naravni oz. pol-naravni habitati upoštevajo v kontekstu strategij land sparing⁹⁴, drugi pri presoji upoštevajo tudi travnike za pašno oz. košnjo⁹⁵, ali pa travnike, ki jih upravljajo zemljišča v prahi⁹⁶, in pa meje med polji.⁹⁷

Nasprotna stališča glede tega vprašanja kot tudi dejstvo, da v predhodnih uredbah pojem "trajni pašnik" ni bil natančno definiran, so pripeljali do različne interpretacije pojma s strani držav članic. Posledica se je kazala v tem, da so nekatere države članice v svoj sistem denarnih podpor vključevale samo travnate pašnike, druge pa so zraven štejele tudi površine z grmičevjem in drevesi. Nejasnost je obstajala med razlikovanji med začasnimi in trajnimi travniki, saj se med slednje štejejo tudi površine, ki so redno ponovno zasajene. Časovna meja petih let, ki je določena za razlikovanje med obema kategorijama, včasih povzroči medsebojno prekrivanje obeh kategorij in morebitno napačno razvrstitev. Nejasnost je obstajala tudi glede razlikovanj med intenzivnim in ekstenzivnim upravljanjem travnatih površin.⁹⁸

---

⁹³ Beaufoy Guy, Hnv farming—explaining the concept and interpreting eu and national policy commitments, European Forum on Nature Conservation and Pastoralism, URL: <http://www.efncp.org/download/EFNCP-HNV-farming-concept.pdf>. (10.08.2016)

⁹⁴ Phalan B., Balmford A., Green E. R., Scharlemann P. W. J., Minimising the harm to biodiversity of producing more food globally, v: The challenge of global food sustainability, Food Policy, 36 Supplement 1, Elsevier Ltd, Januar 2011, S62–S71.

⁹⁵ Kamp J., Urazaliez R., Balmford A., Donald P. F., Green E. R., Lamb J.A., Phalan B., McKenzie A., Agricultural development and the conservation of avian biodiversity on the Eurasian steppes: a comparison of land-sparing and land-sharing approaches, Journal of Applied Ecology, Volume 52, Issue 6, Blackwell Scientific Publications, December 2015, str. 1578–1587.

⁹⁶ Na takšni površini je kmetijska proizvodnja v določenem delu leta prepovedana.

⁹⁷ Quinn J. E., Brandle J. R., Johnson R. J., The effects of land sparing and wildlife-friendly practices on grassland bird abundance within organic farming, v: Agriculture, Ecosystems and Environment, Volume 161, Elsevier B.V., Oktober 2012, str. 10–16.

⁹⁸ Beaufoy Guy, Jones Gwyn, Kazakova Yanka, McGurn Patrick, Poux Xavier, Stefanova Vyara, European Forum on Nature Conservation and Pastoralism, Permanent Pastures and Meadows under CAP: the situation in 6 countries, Maj 2011, <http://www.efncp.org/download/EFNCP-Permanent-Pastures-and-Meadows.pdf>. (10.08.2016)

Nejasnosti v zvezi z definicijo trajnih pašnikov je uredila šele Uredba 1307/2013, in sicer v 4. členu, ki je pojem široko interpretirala. Med trajno travinje in pašnike šteje samoposejane ali gojene travinje ter zelne krme pod pogojem, da niso vključena v kolobarjenje kmetijskega gospodarstva že vsaj pet let ali več. Lahko vključuje tudi grmičevje in drevesa.⁹⁹

Večina trajnih pašnikov v EU je polnaravnih, kar pomeni, da v zadnjem času niso bili ponovno sajeni ali pretirano pognojani. Njihova pomembnost je v zmožnosti skladiščenja ogljika. Takšen pristop je izjemnega pomena v primerjavi z intenzivnimi trajnimi pašniki, kjer ponovna zasaditev in gnojenje negativno vpliva na biotsko raznovrstnost. Kontrolni mehanizem je precej oslabljen s tem, ko se je v definicijo trajnih pašnikov vključilo tudi zemljišča, ki so redno na novo posejana, saj obstaja nevarnost, da bi v primeru, če bi se vsi trajni pašniki orali in na novo sejali, skupen obseg trajnih travnikov ostal enak in videti bi bilo, kot da so cilji doseženi, koristi ki jih prinašajo trajni pašniki (skladiščenje ogljika, biotska raznovrstnost) pa bi bili izgubljeni. Bolj kot intenzivna raba je vzrok za upadanje zemljišč, ki se uporabljajo kot trajni pašniki, zapuščenje le-teh in pogozdovanje.¹⁰⁰

Sprva je prvi steber SKP predstavljal tržne ukrepe in finančne podpore. Z reformo "ozelenitev" leta 2015 je bila v prvem stebru prvič uvedena zelena komponenta, ki predstavlja pravila glede ohranjanja trajnih pašnikov, ekološki fokus in diverzifikacijo. S tem je v prvem stebru zelena komponenta postala obvezna in del pravil navzkrižne skladnosti, v drugem stebru pa je ostala prostovoljna. Iz tega je razvidno, kako močno si EU prizadeva za ohranitev trajnih pašnikov. S takšno umestitvijo zelene komponente v pravila navzkrižne skladnosti se je meja med obema stebroma začela brisati, kar mislim da je tudi namen EU, saj bi se na ta način lahko prvi steber okreplil in oba stebra med sabo bolj povezala. To medsebojno prepletanje bi lahko pozitivno vplivalo tudi na krepitev drugega stebra.

Evropska Komisija je pristojna določati pravila o ohranjanju trajnih pašnikov, ter pogoje in metode pri določitvi deleža trajnega pašnika in kmetijskih zemljišč, ki ga je treba ohranjati¹⁰¹, nimajo pa teh pooblastil države članice.

---

⁹⁹ Uredba (EU) št. 1307/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. december 2013 o pravilih za neposredna plačila kmetom na podlagi shem podpore v okviru skupne kmetijske politike ter razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 637/2008 in Uredbe Sveta (ES) št. 73/2009 (UL L 347, 20.12.2013).

¹⁰⁰ Beaufoy Guy, Jones Gwyn, Kazakova Yanka, McGurn Patrick, Poux Xavier, Stefanova Vyara, European Forum on Nature Conservation and Pastoralism, Permanent Pastures and Meadows under CAP: the situation in 6 countries, Maj 2011, URL: http://www.efnecp.org/download/EFNCP_Permanent-Pastures-and-Meadows.pdf. (10.08.2016)

¹⁰¹ Uredba (EU) št. 1306/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. decembra 2013 o financiranju, upravljanju in spremljanju skupne kmetijske politike in razveljavitvi uredb Sveta (EGS) št. 352/78, (ES) št. 165/94, (ES) št. 2799/98, (EC) No 814/2000, (ES) št. 1290/2005 in (ES) št. 485/2008 (UL L 347, 20.12.2013, str. 549-607).

Sistem navzkrižne skladnosti in zelena komponenta imata poseben pomen pri spreminjanju dosedanjih kmetijskih sistemov znotraj držav članic. Nedvomno se je naredil premik k zmanjševanju intenzitete v predpisih kmetijskih praks.

4.1.5. Strategija EU za razvoj podeželja

Politika za razvoj podeželja predstavlja drugi steber SKP, ki dopolnjuje sistem ukrepov za upravljanje kmetijskih trgov prvega stebra. Agenda 2030 je veliko prispevala k razvoju podeželja. EU je pripravila Program za razvoj podeželja 2014-2020, ki ga države članice lahko izvajajo v obliki kot ga je pripravila EU. Lahko pa članice pripravijo svoj program, sicer v mejah unijskega, če se same tako odločijo. Pokrajina se od države do države razlikuje, prav tako tudi njene potrebe, zato bi bilo nesmiselno zahtevati od države, da sprejme program, ki ni ravno najboljša izbira zanjo.

Čeprav se v tem obdobju izvaja 118 različnih programov v Programu za razvoj podeželja 2014-2020 je večina držav sprejela samo en program (teh držav je 20), ostalih 8 držav pa dva ali več (regionalnih) programov.¹⁰² Države članice lahko v programe vključijo tudi podprograme v zvezi z mladimi kmeti, majhnimi kmetijami, blažitvami podnebnih sprememb ter biotsko raznovrstnost, gorskimi območji, kratkimi dobavnimi verigami in v zvezi z ženskami na podeželskih območjih, kar izhaja iz Uredbe (EU) št. 1305/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. decembra 2013 o podpori za razvoj podeželja iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (*EKSRP*) in razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 1698/2005. Cilj razvoja podeželja je obnova in ohranjanje ekosistemov s poudarkom na izboljšanju biotske raznovrstnosti na kmetijskih in gozdarskih območjih, tudi tistih, ki so vključena v mrežo Natura 2000 in območjih z naravnimi ali drugimi posebnimi omejitvami ter na kmetovanju visoke naravne vrednosti v EU.

Vsak program mora vsaj 30% sredstev nameniti ukrepom za obvladovanje okoljskih in podnebnih sprememb, ki jih vsaka članica mora upoštevati v svojem programu za razvoj podeželja. Ti ukrepi so z reformo prvega stebra SKP postal obvezni kot del sistema pravil navzkrižne skladnosti in jih država članica mora vključiti v svoj nacionalni program.

V Slovenski strategiji za razvoj podeželja je 29% kmetijskih zemljišč financiranih za izboljšanje biotske raznovrstnosti, 24% za boljšo upravljanje z vodami, 27% za izboljšanje upravljanja s prstjo, vključno z ekološkim kmetovanjem ter nekaj za sanacijo posledic naravnih katastrof, med njimi obstaja možnost prekrivanja.¹⁰³

¹⁰² Evropska Komisija, Razvoj podeželja 2014-2020, 2016, URL: http://ec.europa.eu/agriculture/rural-development-2014-2020/index_sl.htm. (10.08.2016)

¹⁰³ Evropska Komisija, Factsheet on 2014-2020 Rural Development Programme for Slovenia, URL: http://ec.europa.eu/agriculture/rural-development-2014-2020/country-files/si/factsheet_en.pdf. (10.08.2016)

Na podlagi Uredbe (EU) št. 1305/2013 se daje podpora za pogozdovanje in za kreiranje drugih gozdnih zemljišč, ter vzpostavitev kmetijsko-gozdarskih sistemov, naložbe za izboljšanje odpornosti in okoljske vrednosti gozdnih ekosistemov ter njihovega potenciala za blažitev podnebnih sprememb.

4.1.6. Ekološko kmetovanje v luči pristopa land sharing

Ekološka pridelava je opredeljena kot celoten sistem upravljanja kmetijskega gospodarstva in pridelave hrane, ki združuje najboljšo okoljsko prakso, visoko raven biotske raznovrstnosti, ohranjanje naravnih virov, uporabo visokih standardov dobrega počutja živali in način pridelave v skladu s preferencami nekaterih potrošnikov za proizvode, pridelane z uporabo naravnih snovi in postopkov.¹⁰⁴ Ekološko kmetijstvo v največji možni meri vpliva tudi na trajnostno gospodarjenje z neobnovljivimi naravnimi viri. Dopolnjujeta se rastlinska pridelava in reja živali in s tem sledenje naravnim metodam in kroženju snovi v naravi.¹⁰⁵

V času trajanja programa za razvoj podeželja 2007-2013 ni bilo nobenih določenih ukrepov za razvoj podeželja na področju ekološkega kmetovanja.

Pravna podlaga ekološkega kmetovanja so predpisi glede finančne podpore ekološkemu kmetovanju¹⁰⁶ in okrepljena reforma pravnega okvirja za razvoj podeželja, kamor sodi tudi ekološko kmetovanje.¹⁰⁷ Čeprav zaenkrat še ni predpisanih ukrepov glede ekološkega

---

¹⁰⁴ Uredba Sveta (ES) št. 834/2007 z dne 28. junija 2007 o ekološki pridelavi in označevanju ekoloških proizvodov in razveljavitvi Uredbe (EGS) št. 2092/91 (UL L 189, 20.07.2007, str. 1-23).

¹⁰⁵ Alenka Mihorič, Ekološko kmetovanje, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, 2016, http://www.mkgp.gov.si/si/delovna_podrocja/kmetijstvo/ekolosko_kmetovanje/. (10.08.2016)

¹⁰⁶ Uredba (EU) št. 1307/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. december 2013 o pravilih za neposredna plačila kmetom na podlagi shem podpore v okviru skupne kmetijske politike ter razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 637/2008 in Uredbe Sveta (ES) št. 73/2009 (UL L 347, 20. 12.2013, str. 608-670).

¹⁰⁷ Uredba (EU) št. 1305/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. decembra 2013 o podpori za razvoj podeželja iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP) in razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 1698/2005 (UL L 347, 20.12.2013, str. 487-548).

kmetovanja na ravni EU, je pred kratkim le bil sprejet akcijski načrt¹⁰⁸ in zakonodajni predlog¹⁰⁹, ki sta izpostavila cilje za razvoj ekološke pridelave do leta 2020.

Ekološka proizvodnja prispeva k doseganju ciljev okoljske politike EU, predvsem tistih v Strategiji EU za biotsko raznovrstnost do leta 2020,¹¹⁰ Strategiji o zeleni infrastrukturi,¹¹¹ Tematski strategiji za varstvo tal in dejavnosti, ki potekajo v zvezi s tem¹¹² in okoljski zakonodaji kot je Direktiva o ohranjanju prosto žvečih ptic¹¹³ in Direktiva o habitatih,¹¹⁴ Direktiva o Nitratih,¹¹⁵ Vodna direktiva,¹¹⁶ Direktiva o zgornjih mejah emisij onesnaževalcev zraka¹¹⁷ in Direktiva o pesticidih.¹¹⁸

Čeprav je potreba po ekoloških pridelkih večja od povpraševanja, mora EU primanjkljaj uvažati.¹¹⁹ Zemljišča na katerih se izvajajo ekološko kmetovanje še vedno predstavljajo le 6% celotne kmetijske površine. Najbolj so k oblikovanju nacionalne zakonodaje in

---

¹⁰⁸ Akcijski načrt prispeva tudi k doseganju enakih ciljev ki so zajeti v drugih strategijah kot so Strategija Evrope 2020, reformirana SKP, Sedmi okoljski akcijski program Unije do leta 2020. (Evropska Komisija, Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, Action Plan for the future of Organic Production in the European Union, COM(2014)179 final, Brussels, 24.03.2014).

¹⁰⁹ Predlog Uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o ekološki pridelavi in označevanju ekoloških proizvodov, spremembi Uredbe (EU) št. XXX/XXX Evropskega parlamenta in Sveta (uredba o uradnem nadzoru) in razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 834/2007 (COM/2014/0180 final-2014/0100 (COD)).

¹¹⁰ Evropska unija, Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij, Naše življenjsko zavarovanje, naš naravni kapital: strategija EU za biotsko raznovrstnost do leta 2020 (KOM/2011/0244 končno).

¹¹¹ Evropska unija, Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij, Zelena infrastruktura – izboljšanje evropskega naravnega kapitala (COM/2013/0249 final).

¹¹² Evropska unija, Poročilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij, Izvajanje tematske strategije za varstvo tal in dejavnosti, ki potekajo v zvezi s tem (COM/2012/046 final).

¹¹³ Direktiva 2009/147/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 30. novembra 2009 o ohranjanju prosto živečih ptic (kodificirana različica) (UL L 20, 26.1.2010, str. 7-25).

¹¹⁴ Direktiva Sveta 92/43/EGS z dne 21. maja 1992 o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst (UL L 206, 22.7.1992, str. 7).

¹¹⁵ Direktiva Sveta 91/676/EEC z dne 12. decembra 1991 o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov (UL L 375, 31.12.1991, str.1-8).

¹¹⁶ Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2000/60/ES z dne 23. oktobra 2000 o določitvi okvira za ukrepe Skupnosti na področju vodne politike (UL L 327, 22.12.2000, str. 1-73).

¹¹⁷ Direktiva 2001/81/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. oktobra 2001 o nacionalnih zgornjih mejah emisij za nekatera onesnaževalce zraka (UL L 236, 23.09.2003, str.33).

¹¹⁸ Direktiva 2009/128/ES Evropskega parlamenta in sveta z dne 21. oktobra 2009 o določitvi okvira za ukrepe Skupnosti za doseganje trajnostne rabe pesticidov (UL L 309, 24.11.2009, str.71-86).

¹¹⁹ Evropski Parlament, Organic farming legislation, Revision of Regulation on organic production and labelling of organic products, Briefing, Eu Legislation in Progress, Oktober, 2015, URL: [http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI\(2015\)569036](http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI(2015)569036). (10.08.2016)

zakonodaje EU v zvezi z ekološkim kmetovanjem pripomogle države, ki so bile del EU že pred letom 2004 (Španija, Italija, Francija).¹²⁰ Vendarle pa se ekološko kmetijstvo v državah, katere so se uniji priključile po letu 2004, povečuje iz leta v leto.

Ekološko kmetovanje je pripomoglo k integraciji zahtev varstva okolja v SKP in se zavzema za trajnostno kmetijsko proizvodnjo. Pravna podlaga je v 42. členu in 43.(2) členu PDEU.¹²¹

SKP opredeljuje ekološke kmetovalce kot "zelene po definiciji", zato so preko neposrednih podpor upravičeni kot »*de facto*« do plačil zelene komponente.¹²²

Ekološka proizvodnja se lahko spodbuja preko tematskih programov za razvoj podeželja. Tudi nekateri drugi programi kot npr. program glede majhnih kmetij, so lahko do neke mere relevantni za ekološko kmetovanje. Države članice lahko same sestavijo program, ki ga bodo uporabljale za ekološko kmetovanje, kot tudi ostale programe, ki spadajo na področje razvoja podeželja.

Za razvoj enotnega trga je ekološka shema, ki je ustvarjena na nivoju celotne EU bolj učinkovita, kot če bi vsaka država članica uporabljala različno shemo.¹²³

Na površinah ki so namenjene ekološki pridelavi, ni dovoljena uporaba sintetičnih sredstev za varstvo rastlin in lahko-topnih mineralnih gnojil, regulatorjev rasti in hormonov, gensko spremenjenih organizmov ipd.¹²⁴

Namesto tega se uporablja posebna praksa, ki vključuje vzdrževanje in dviganje rodovitnosti zemlje na dolgi rok ter preprečevanje škodljivcev in bolezni.¹²⁵

---

¹²⁰ Evropska Komisija, Facts and figures on organic agriculture in the European Union, Oktober 2013, URL: http://ec.europa.eu/agriculture/markets-and-prices/more-reports/pdf/organic-2013_en.pdf. (10.08.2016)

¹²¹ Glej člen 42 in 43(2) Pogodbe o delovanju Evropske unije, v: Prečiščeni različici Pogodbe o Evropski uniji in Pogodbe o delovanju Evropske unije (UL C 326, 26.10. 2012).

¹²² Evropska Komisija, Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, Action Plan for the future of Organic Production in the European Union, Brussels, 24.3.2014, COM(2014) 179 final, URL: https://ec.europa.eu/agriculture/organic/documents/eu-policy/european-action-plan/act_en.pdf. (10.08.2016)

¹²³ Predlog Uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o ekološki pridelavi in označevanju ekoloških proizvodov, spremembi Uredbe (EU) št. XXX/XXX Evropskega parlamenta in Sveta (uredba o uradnem nadzoru) in razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 834/2007 (COM/2014/0180 final-2014/0100 (COD)).

¹²⁴ Agencija RS za okolje, URL: http://kazalci.arso.gov.si/?data=indicator&ind_id=449. (10.08.2016)

¹²⁵ Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Analiza stanja ekološkega kmetovanja, URL: http://www.mkgp.gov.si/si/delovna_podrocja/kmetijstvo/ekolosko_kmetovanje/analiza_stanja_ekoloskega_kmetovanja/. (10.08.2016)

4.1.7. Kmetijsko-gozdarski sistemi (*angl. Agro-forestry*)

Vzpostavitev kmetijsko-gozdarskih sistemov pomeni rabo zemljišč, kjer se na istem zemljišču hkrati goji drevesa in izvaja kmetijstvo.¹²⁶

EU nima skupne gozdarske politike. Ureditev tega področja ostaja predvsem v pristojnosti držav članic. Ne glede na povedano, pa vrsta ukrepov vpliva na gozdove v EU. SKP iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (*EKSRP*) približno 90 % sredstev EU za gozdove namenja za naložbe v pogozdovanje in ustvarjanje gozdnih površin¹²⁷ ter za vzpostavitev kmetijsko-gozdarskih sistemov. Ne zajema pa gozdov, ki so namenjeni za komercialne namene.

Nekatera gozdna območja so zajeta v okviru Nature 2000 (približno 37,5 milijona hektarov gozdov), druga v Strategiji za razvoj podeželja. Zanekrat še ni enotnega instrumenta, ki bi obravnaval gozdove v samo enem programu oz. strategiji. Države članice se same odločijo, katere gozdarske ukrepe bodo izvajale in koliko finančnih sredstev bodo namenile zanje v okviru svojega programa razvoja podeželja.

Racionalna raba gozdov je del prednostnih nalog novega programa EU za okolje in podnebne ukrepe LIFE 2014–2020, ki ima podlago v Uredbi (EU) št. 1293/2013.¹²⁸ Divjina in divja območja po vsej Evropi se ščiti z nacionalno zakonodajo in zakonskimi ukrepi.¹²⁹

Pogozdovanje bi lahko vplivalo na upadanje trajnih pašnikov, vendar pa kmetijsko-okoljsko-podnebni ukrepi, ki so že prej omenjeni, določajo, da se trajni pašniki morajo ohraniti. Iz tega sklepam, da v primeru, ko bi bilo možno uporabljati oba od ukrepov, EU daje prednost trajnim pašnikom.

Spremembe v kmetijski politiki in preusmerjanje na tržno ekonomijo se odražajo v opuščanju kmetijsko manj zanimivih delov in pogozdovanju na eni strani ter intenzifikaciji zanimivejših kmetijskih površin na drugi strani.¹³⁰

---

¹²⁶ Uredba (EU) št. 1305/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. decembra 2013 o podpori za razvoj podeželja iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP) in razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 1698/2005 (UL L 347, 20.12.2013, str. 487-548).

¹²⁷ Razlika med pogozdovanjem in ustvarjanjem gozdnih površin je v tem, da se pri pogozdovanju drevesa zasadijo na območjih kjer je že prej obstajal gozd, med tem ko je ustvarjanje novih površin na območjih, kjer gozdov prej ni bilo.

¹²⁸ Guillaume Ragonnaud, Evropska unija in gozdovi, Evropski parlament, URL: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/sl/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.2.11.html. (10.08.2016)

¹²⁹ Guidelines for the management of wilderness and wild areas in Natura 2000, str.15, URL: http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/wilderness/index_en.htm. (10.08.2016)

¹³⁰ European Forum on Nature Conservation and Pastoralism, Semi-natural pastures and meadows, 2016, URL: <http://www.efncp.org/policy/semi-natural-pastures-meadows/>. (10.08.2016)

4.1.8. Zapuščanje in zaraščanje kmetijskih površin in gozdov

Zemljišče, ki se zarašča zaradi opustitve kmetovanja (paše, košnje, oranja) ali preskromne kmetijske rabe, se uvršča med kmetijska zemljišča v zaraščanju.¹³¹

Preden je EU v svojih predpisih začela upoštevati problematiko biotske raznovrstnosti, so se podpore kmetom dajale glede na velikost zemljišča. Več kot so pridelali, več podpore so dobili. Takšni predpisi so dajali prednost večjim kmetijskim proizvajalcem, ki jim manjše kmetije niso mogle konkurirati in veliko malih kmetov ni prejelo podpore, kar je privedlo do zapuščanja kmetij. Za rešitev tega problema je Evropska Komisija predlagala dve shemi. Prva naj bi preprečevala hitro izginjajoče manjše kmetije s spodbujanjem vstopa novih akterjev, mladih kmetov. Druga shema pa predvideva zmanjšanje pretirano velikih plačil, ki so dane večjim kmetijam.¹³²

Evropska Komisija je v izogib trendu hitro izginjajočih majhnih kmetij pripravila shemo za male kmete, s katero želi s podporami spodbuditi vračanje mladih ljudi h kmetovanju. Kmeti, ki se vključijo v shemo za male kmete, so izvzeti iz pravil, ki urejajo plačila zelene komponente, ker zanje veljajo posebni predpisi o minimalnih zahtevah za prejemanje neposrednih plačil.¹³³

Z shemami za mlade kmete želi EU spodbuditi vstop novih akterjev v kmetijski sektor, predvsem mlade kmete, saj je že vrsto let po vsej Evropi opaziti trend selitve populacije mladih iz podeželja v mesta. Prihodnost kmetijstva se odvija v smeri spodbujanja mladih kmetov h kmetovanju, da bi se s tem poskušalo preprečiti prehitro izginjanje manjših kmetij.

Pomemben ukrep za izboljšanje območij z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost in s tem podeželja, so plačila z naravnimi ali drugimi posebnimi omejitvami. Ta izravnalna plačila kmetom pomembno prispevajo k uresničitvi ciljev Nature 2000, ravno na marginalnih območjih in območjih neugodnih za kmetovanje (visokogorska, kraška, poplavna območja Slovenije ipd.), kjer obstaja nevarnost opuščanja in zaraščanja kmetijskih zemljišč.¹³⁴

---

¹³¹ Primerjaj z definicijo ki jo je podal GERK (Ministrstvo za kmetijstvo in okolje, Kmetijsko zemljišče v zaraščanju, URL: http://rkg.gov.si/GERK/Pomoc/sc.jsp?action=entry&entry_id=429 .(10.08.2016))

¹³²Več o tem Evropska unija, The history of CAP, 2016, dostopno na: http://ec.europa.eu/agriculture/cap-history/index_en.htm. (10.08.2016)

¹³³ Glej člen 10 v povezavi z členom 50 Uredbe (EU) št. 1307/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. december 2013 o pravilih za neposredna plačila kmetom na podlagi shem podpore v okviru skupne kmetijske politike ter razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 637/2008 in Uredbe Sveta (ES) št. 73/2009, (UL L 347, 20.12.2013, str. 608-670).

¹³⁴ Prav tam, (člen 48).

Države članice morajo vsa kmetijska zemljišča, predvsem zemljišča, ki se več ne uporabljajo za proizvodne namene, obdelovati v skladu z dobrimi kmetijskimi in okoljskimi pogoji.

4.1.9. Prilaščanje zemljišč (*angl. land grabbing*) in koncentracija lastništva zemljišč (*angl. land concentration*) v Evropi

Trenutni kmetijski model EU je oblikovan v smeri trajnostnega in več-funkcionalnega kmetijstva, za katerega so značilne družinske kmetije.

Prilaščanje zemljišč in koncentracija lastništva zemljišč ogroža majhne družinske kmetije in je v nasprotju s cilji skupne kmetijske in okoljske politike (člen 39 in 191 PDEU), ki daje prednost široki lastniški razdrobljenosti. To je pomembno, saj se s tem povzroča nepopravljiva škoda gospodarskim strukturam na podeželju ter družbena industrializacija kmetijstva. Družinske kmetije imajo tudi ekološko funkcijo, ki jih industrijski kmetijski model¹³⁵ kjer prevladujejo velika podjetja, ne more ponuditi. Zato je pomembno z ukrepi varovati družinske kmetije, za lastniška razmerja na področju zemljišč in rabe površin pa naj veljajo strožji predpisi.

Zelo pomembno je razumeti negativni vpliv, ki ga imajo velika podjetja na oblikovanje cen zemljišč, ko si prilaščajo zemljišča, tako na lokalnih kot tudi regionalnih trgih kmetijskih površin. V največjem obsegu je to prilaščanje prisotno v Romuniji in na Madžarskem zaradi nižjih cen zemljišč v primerjavi z ostalimi državami članicami, vendar je pojav mogoče opaziti tudi v drugih državah srednje in vzhodne Evrope.¹³⁶

Dober ilustrativen primer posledic prilaščanja zemljišč je Škotska, kjer se je nekoč poseljeno območje v velikosti Nizozemske, razdelilo na več velikih zemljišč in prodalo vlagateljem. Sedaj so ta območja zaradi industrijskega načina kmetovanja že izpraznjena.

---

¹³⁵ Industrijski kmetijski model predstavlja cel kup groženj, kot so degradacija tal ter zmanjšanje prehranske varnosti in s tem tveganje za prehransko preskrbljenost, porast brezposelnosti, stagniranje podeželja in biotske raznovrstnosti, saj se živila in rastlinske surovine ki so pridelani na kupljenem zemljišču izvažajo v glavnem v države, iz katerih te prihajajo na ložbe.

¹³⁶ Pavel Ciaian, d'Artis Kancs, Jo Swinnen, Kristine Van Herck, Liesbet Vranken, Sales Market Regulations for Agricultural Land in EU Member States and Candidate Countries, Workig Paper No. 14, Februar 2012, URL: http://ageconsearch.umn.edu/bitstream/120249/2/FM_WP14_CEPS_on_Sales_Market_Regulations_D15.1_Final.pdf .(10.08.2016)

Ponovno poseljevanje teh območij je dražje, kot če bi ohranili prejšnji model, ki je temeljil na manjših gospodarstvih.¹³⁷

SKP pred letom 2014 je pripomogla k koncentraciji zemljišč in upadanju števila kmetij, še posebej v tistih državah članicah, ki so implementirale enotne plačilne sheme (EU-12).¹³⁸ Koncentriranje zemljišč je v zadnjih dekadah v porasti, še posebej v vzhodnem delu Evrope, ko je po padcu Berlinskega zidu mnogo kmetov bankrotiralo, saj niso zmogli konkurirati proizvajalcem, ki so s pomočjo visokih podpor tedanje SKP preplavili njihov trg. Večina manjših kmetov prvotno sploh ni bila upravičena do podpor, kar je omogočilo elitnim skupinam koncentriranje lastništva nad zemljišči. Današnja SKP priporoča, naj se prioriteta daje manjšim kmetijskim gospodarstvom, kot pa tržnim interesom večjih privatnih zemljišč.

Tudi po izboljšanju predpisov SKP, je trend upadanja števil kmetij še vedno prisoten.¹³⁹

4.2. Predpisi in strategije na področju ohranjanja narave

4.2.1. Strateški plan za biotsko raznovrstnost 2011-2020 s t.i. Aichi cilji (*Aichi Biodiversity Targets*)

Pristop h globalnemu reševanju problematike izgubljanja biotske raznovrstnosti in njene trajnostne rabe, ima podlago v Konvenciji o biotski raznovrstnosti (*angl. CBD*), ki je bila sprejeta na Konferenci OZN za okolje in razvoj (*UNCED*) v Rio de Janeiru 5. junija 1992. Z vstopom konvencije v veljavo 29. decembra 1993, so vse članice OZN, med katere spadajo tudi vse države članice EU, postale zavezane spoštovati njeno vsebino. Članice OZN so lahko samo države, ker pa EU ni država, zato tudi ne more biti neposredno zavezana k spoštovanju konvencije. Vendar pa jo kljub temu mora upoštevati v vsem njenem obsegu, saj so vse članice EU kot pogodbenice omenjene konvencije, zavezane k

---

¹³⁷ Evropski ekonomsko-socialni odbor, NAT/632, Prilashčanje zemljišč v Evropi/družinske kmetije, Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o prilashčanju zemljišč – opozorilni klic za Evropo in neposredna grožnja za družinske kmetije, Evropski ekonomsko-socialni odbor, januar 2015, NAT/632–EESC-2014-00926-00-00-AC-TRA (EN), URL: <https://webapi.eesc.europa.eu/documentsanonymous/eesc-2014-00926-00-00-ac-tra-sl.doc>. (10.08.2016)

¹³⁸ Novim državam članicam ki so se priključile EU z letom 2004 in 2007 so zaradi administrativnih ovir bile omogočene enotne plačilne sheme namesto standardnih neposrednih (z izjemo Slovenije, Malte, Hrvaške).

¹³⁹ ARC-Agricultural & rural convention, Land grabbing—a warning for Europe & a threat to family farming, November 2014, URL: <http://www.arc2020.eu/2014/11/land-grabbing-%E2%80%93-a-warning-for-europe-a-threat-to-family-farming/>. (10.08.2016)

njenem spoštovanju. Na podlagi konvencije se izvajajo mednarodno dogovorjeni t.i. Aichi cilji za biotsko raznovrstnost, ki jih je EU dolžna upoštevati pri oblikovanju svoje strategije na nivoju EU, nacionalne države pa pri pripravi svojih nacionalnih in regionalnih ciljev.

Cilji vsebujejo usmeritve za doseganje končnega, vsem skupnega cilja po ohranjanju in trajnostni rabi biotske raznovrstnosti. Časovno je omejena do izteka njene veljavnosti 2020. Konvencija o biološki raznovrstnosti, ki jo je Slovenija ratificirala leta 1996 (Uradni list RS-MP, št. 7/1996, čl. 6) določa obveznost držav pripraviti nacionalno Strategijo za ohranjanje biotske raznovrstnosti, prav tako pa isto določa tudi strategija EU, ki je opisana v naslednjem poglavju.

4.2.2. EU strategija do 2020 (*angl. EU Biodiversity Strategy 2020*)

Na podlagi določil Konvencije o biotski raznovrstnosti leta 1992 je bila v EU sprejeta Strategija Evropske unije za biotsko raznovrstnost do leta 2020, z naslovom "Naše življenjsko zavarovanje, naš naravni kapital (KOM/2011/0244 končno)" in sicer za obdobje 2011-2020. Junija 2011 ga je s sklepom št. 11827/11 potrdil tudi Svet EU za okolje.

Evropska Komisija in države članice so na podlagi omenjene strategije vzpostavile skupni okvir za izvajanje ciljev po ohranjanju biotske raznovrstnosti, ki so v tej strategiji določeni.¹⁴⁰ Cilje je potrebno vključiti v vse ključne sektorske politike EU kot tudi sektorske politike nacionalnih držav.

Strategija je ključni inštrument za ohranjanje biotske raznovrstnosti. Za razliko od predhodne strategije, kjer je bilo okoli 160 samostojnih ukrepov, se sedanja osredotoča na 6 glavnih ciljev s povečano pozornostjo na storitve ekosistemov.¹⁴¹

Glavne ovire, ki so preprečile uresničitev zastavljenih ciljev v predhodni strategiji EU na področju biotske raznovrstnosti, v zdajšnji strategiji predstavljajo prvi cilj, ki se poskuša doseči z ukrepi kot so dokončna vzpostavitev mreže Natura 2000.¹⁴²

Drugi cilj je ohranjanje in obnova ekosistemov ter storitve ekosistemov, s katerimi naj bi se do izteka strategije vzpostavila zelena infrastruktura, ter obnovitev vsaj 15% poškodovanih

---

¹⁴⁰ Evropska unija, Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij, Naše življenjsko zavarovanje, naš naravni kapital: strategija EU za biotsko raznovrstnost do leta 2020 (KOM/2011/0244 končno).

¹⁴¹ Evropska Komisija, New 2020 biodiversity strategy, 2011, URL: https://ec.europa.eu/environment/efe/themes/nature-and-biodiversity/new-2020-biodiversity-strategy_en. (10.08.2016)

¹⁴² Evropska unija, Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij, Naše življenjsko zavarovanje, naš naravni kapital: strategija EU za biotsko raznovrstnost do leta 2020 (KOM/2011/0244 končno).

ekosistemov. Zagotoviti je potrebno, da ne pride do neto izgub biotske raznovrstnosti in ekosistemskih storitev. Tretji cilj strategije je povečati prispevek kmetijstva in gozdarstva s povečanjem kmetijskih območij travinja, ornih zemljišč in trajnih nasadov, za katere veljajo ukrepi v okviru SKP v zvezi z biotsko raznovrstnostjo, ter izmeriti potencialno izboljšano ohranjenost vrst in habitatov. Na gozdarskem področju pa je cilj vzpostaviti načrte za trajno gospodarjenje z gozdovi v skladu s trajnostnim upravljanjem gozdov za vse gozdove, ki so v javni lasti, in gozdna gospodarstva nad določeno velikostjo (določile jo bodo države članice ali regije in jo vključile v svoje programe razvoja podeželja). Nadaljni ukrep je okrepitev neposrednih plačil za okoljske javne dobrine. Z večjim usmerjanjem razvoja podeželja k ohranjanju biotske raznovrstnosti se spodbuja lastnike gozdov k varovanju in izboljševanju biotske raznovrstnosti gozdov in vključevanju ukrepov za biotsko raznovrstnost v načrte za gospodarjenje z gozdovi. Četrty cilj strategije je v zvezi z ribolovom, peti cilj predstavlja boj proti invazivnim tujim vrstam, šesti cilj namenja pozornost pomoči pri zaustavitvi izgubljanja biotske raznovrstnosti na svetovni ravni. V zvezi z zadnjim, sedmim ciljem, je treba povedati, da lahko EU sprejema ukrepe, ki vplivajo na spremembo potrošniških vzorcev, saj je pri osredotočanju na naravo, ne pa tudi na ekonomske faktorje in bolj ekološkemu usmerjanju potrošnje, precej težje, če ne celo nemogoče doseči strateške cilje. Postopno je treba odpraviti in ukiniti škodljive subvencije na ravni EU in držav članic.¹⁴³

4.2.3. Mreža Natura 2000

Kmetijstvo je imelo v preteklosti še večji negativni vpliv na biotsko raznovrstnost kot ga ima danes. Zaradi tega se je pri oblikovanju zaščitenih območij poskušalo izključiti kmetijske aktivnosti na teh območjih.

Popolna izključitev kmetijstva iz zaščitenih območij tudi ni nujno primerna, saj je veliko živalskih in rastlinskih vrst odvisnega od kmetijskih posegov in drugih aktivnosti na teh območjih.¹⁴⁴

Šele v zadnjem času se je začel priznavati potencial kmetijske pokrajine. Začelo se je sodelovanje pri kreiranju strategij za uspešno integracijo obeh dejavnosti rabe zemljišč (kmetijska in okoljska), ki se nahajajo na istem območju.¹⁴⁵

---

¹⁴³ Prav tam.

¹⁴⁴ Le Coeur D., Baudry J., Burel F., Thenail C., Why and How we Should Study Field Boundary Biodiversity in an Agricultural Landscape Context, v: *The Ecology of Field Margins in European Farming Systems, Agriculture Ecosystems and the Environment*, Volume 89, Issues 1-2, Elsevier B.V., April 2002, str. 23-40.

¹⁴⁵ El-Hage Scialabba Nadia, Williamson Douglas, *The Scope of Organic Agriculture, Sustainable Forest Management and Ecoforestry in Protected Area Management*, Working paper No. 18, Food and agriculture

EU že dlje časa oblikuje mrežo Natura 2000, ki predstavlja temelj okoljske politike. Varovana območja narave vključujejo območja mreže Natura 2000 in zavarovana območja narave (parki, rezervati in naravni spomeniki).

Natura 2000 temelji na Direktivi o habitatih in Direktivi o ohranjanju prosto živečih ptic, ki določata merila za opredelitev območij in način vključevanja teh območij v mrežo Natura 2000. Na podlagi Direktive o habitatih je EU sicer določila, kateri naravni tipi habitatov so posebnega pomena in jih je potrebno ohraniti, vendar vsaka država članica sama konkretno določi, katera od teh območij bo vključila v mrežo Natura 2000, pri tem pa upošteva potrebno kvoto oz. minimalni odstotek, ki je določen s strani EU. Razlog za prepustitev konkretnega določanja teh območij državam članicam je v tem, da države članice najboljše poznajo svojo pokrajino, njene potrebe in tako ocenijo prednostna območja. V Direktivi o prosto živečih pticah so konkretno določene vrste ptic, ki jih je potrebno zaščititi.

Razlika med obema direktivama glede določanja območij je v tem, da na podlagi Direktive o habitatih države članice predlagajo posebna varstvena območja ali potencialna posebna ohranitvena območja, ki jih EU po tem ko jih strokovno presodi, uvrsti na listo območij, ki so za skupnost pomembni. V zvezi z določitvijo posebnih varovanih območij za zaščito ptičjih vrst pa se območja, ki jih države članice določijo neposredno, vključijo v mrežo.

Iz območij ki spadajo v mrežo, vsakršno človeško aktivnost ni potrebno izključiti. Pristop k ohranjanju biotske raznovrstnosti in trajnostni uporabi je naravnan tako, da se tudi na varovanih območjih narave v mreži Natura 2000 osredotoča na ljudi, da delajo z naravo.¹⁴⁶

Ta območja imajo visoko vrednost in kot taka niso primerna za intenzivno obdelovanje. Za kmetijska zemljišča, ki so vključena v mrežo, se dovoljujejo tradicionalni načini kmetovanja, na primer ekološko kmetovanje. Za izpad dohodka zaradi omejitev in zahtev zaradi vzdrževanja takšnih površin (omejitev košnje, obnova živih mej,...) se kmetom zagotovi podpora. Za zemljišča, ki ne spadajo v kmetijska zemljišča, se podpora ne daje.

Za preživetje lokalnega prebivalstva znotraj mreže Natura 2000 je pomembno, da vsaka država članica spodbuja nove oblike dejavnosti, ki so v skladu z namenom zaradi katerega so takšna območja vzpostavljena ter razvija podjetništvo. Predvsem obetavno je razvijanje ekoturizma. Območja vključena v mrežo niso komercialnega značaja ali pa vsaj to ni njihova primarna funkcija, zato bi zanemarjanje socialno-demografskih vidikov za posledico prineslo zapuščenje teh območij in večjo možnost uveljavitve koncepta land sparing, kar pa očitno ni v skladu z namenom EU.

---

organization of the United nations, Rim 2004, URL: <http://www.fao.org/docrep/007/y5558e/y5558e00.htm>. (10.08.2016)

¹⁴⁶ Evropska Komisija, Natura 2000, 2016, URL: http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/index_en.htm. (10.08.2016)

Mreža Natura 2000 trenutno pokriva 18% vseh površin v EU in približno 6% morskega prostora.¹⁴⁷

Pozornost je treba nameniti obravnavi “ozelenitve”, ki se glede pašnikov odraža v prepovedi oranja in preobračanja ekološko občutljivih travnikov v okviru mreže Natura 2000, vendar se za to ne ponuja višja podpora (države članice lahko to varstvo razširijo preko mej Nature 2000). Glavno grožnjo tem travnatim površinam predstavlja zapuščenje teh kmetijskih območij. Problematika ekstenzivne živinoreje in delno-naravnih pašnikov se kaže v dvomih Evropske Komisije, ki so nastali glede možnosti za sprejem standarda minimalne gostote živinoreje, ki bi mehansko košnje, ki v glavnem pomeni izgubo biotske raznovrstnosti (še posebej če se pokošena trava ne odstrani), lahko nadomeščala s pašno živali. Obstaja potencialna ovira, da bi lahko države tretjega sveta v okviru STO ugovarjale predlogu za uvedbo tega standarda z utemeljitvijo, da bi se s tem podpora vezala na proizvodnjo, kaj pa ni v skladu s SKP politiko. Zagovarjati je treba stališče, da namen pašne ni kmetijska proizvodnja, ampak gre za dobro upravljanje z zemljišči. Prav tako pa je ekstenzivna pašna potrebna za zagotovitev minimalne ravni vzdrževanja zemljišč. Zaenkrat Evropska Komisija nacionalnim državam predlaga, naj določijo mehansko košnje pašnikov kot minimalno raven vzdrževanja zemljišč.¹⁴⁸

4.2.4. Zaščita območij, ki niso del Nature 2000

Nov pristop k ohranjanju narave in biotske raznovrstnosti je namen narediti Evropo ponovno “divjo”.

Divjina so območja sestavljena iz naravnih habitatov in živalskih ter rastlinskih vrst, kjer so površine dovolj velike, da se tam lahko odvijajo naravni procesi. Niso modificirana oz. je tega zelo malo, brez posegov človeka in njegovih aktivnosti, infrastrukture ali drugih motenj.¹⁴⁹

---

¹⁴⁷ Prav tam.

¹⁴⁸ European Forum on Nature Conservation and Pastoralism, Assessing the new CAP, 2016, URL: <http://www.efncp.org/policy/assessing-the-new-cap/>. (10.08.2016)

¹⁴⁹ Definicija je del Iniciative Evrope za divjino, povzeta iz dokumenta EU o navodilih za upravljanje divjine in divjih območij znotraj Nature 2000, (Draft Guidelines for the management of wilderness and wild areas in Natura 2000, dostopno na URL: <http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/wilderness/pdf/guidance.pdf>. (10.08.2016)

Nekatera območja divjine v Evropi so vključena v mrežo Natura 2000 in tam predstavljajo okoli 13% vseh zemljišč.¹⁵⁰ Velika večina preostale divjine pa je iz mreže izključena in jih je treba kako drugače zaščititi.

V zadnjem času je ideja o obnovitvi zemljišč (*angl. rewilding*) v prvotno naravno obliko, prejela veliko pozornost in realne možnosti za utrjevanje in nadgradnjo obstoječih predpisov v okoljski sektorski politiki. V kmetijskem sektorju se je v zadnjem času naredilo veliko na področju predpisov v smeri ohranjanja trajnih pašnikov. Na področju okoljske politike se na podlagi dveh okoljskih direktiv zadnjih nekaj let razvija mreža Natura 2000. Mrežo sestavljajo sicer naravna območja, v katere pa človek še vseeno na takšen ali drugačen način posega. Obnovitev zemljišč oz. divjine, predstavlja nov koncept ohranjanja narave, v okviru katerega bi se narava prepustila naravnim procesom obnavljanja in se v končni fazi tudi obnovila.

Okoli 80% evropskih površin ni zaščitene niti v okviru mreže Natura 2000, niti v kakšnih drugih kmetijsko-okoljskih shemah. S pristopom obnovitve bi se tudi ta območja ovrednotila in se z oblikovanjem novih naravnih vrednosti postavila ob bok že obstoječim, ki so ovrednotena v mreži Natura 2000. Koncept "obnovitev zemljišč" ponuja rešitev nekaterim težavam znotraj Nature 2000, kot so na primer zapuščenje zemljišč in zemljišča na katerih je opaziti upad lokalne ekonomije. Rešitev je lahko v ustvarjanju novih priložnosti in spodbujanju prebivalstva k samoiniciativnim aktivnostim izboljševanja okolja.

Umestitev koncepta v obstoječe okoljske predpise je za vsako državo posebej različno učinkovita. V zahodni Evropi, kjer še vedno prevladuje intenzivno kmetijstvo, bo zaradi stroge zakonodaje na podlagi konkretno določenih habitatnih tipov in zaščitene rastlinskih in živalskih vrst s strani držav članic v mreži Natura 2000 nejasno, kaj je dovoljeno in kaj ne.¹⁵¹

Splošno gledano se pristope k obnavljanju narave, če so seveda primerni za njihovo ureditev znotraj mreže Nature 2000, potemtakem obravnava znotraj nje.¹⁵²

Obravnavan koncept po svojih karakteristikah spominja na pristop land sparing, vsaj v tistem delu površin, ki so prepuščena samoobnovi, medtem ko se kmetijske površine lahko obdelujejo nizko intenzivno.

---

¹⁵⁰ Evropska Komisija, Wilderness in Europe, 2016, URL:

http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/wilderness/index_en.htm. (10.08.2016)

¹⁵¹ Schepers F., Jepson P., Making Space for Rewilding, Policy brief, Oxford, Nijmegen, Maj 2016, URL:

<https://www.rewildingeurope.com/publications/policy-brief-making-space-for-rewilding/>. (10.08.2016)

¹⁵² IUCN/SSC, Guidelines for Reintroductions and Other Conservation Translocations, Version 1.0., Gland, Switzerland, IUCN Species Survival Commission, viiii + str. 57, URL:

<https://portals.iucn.org/library/efiles/edocs/2013-009.pdf>. (10.08.2016)

Obnova divjine v Evropi bi se lahko vključila v program Natura 2000, vendar je zaznati, da Evropa namenja tem območjem poseben pomen in jih želi še bolj zaščititi v okviru novega programa obnove zamljišč, ki je trenutno v času nastajanja.

4.2.5. Vpliv Nature 2000 na biotsko raznovrstnost v Sloveniji

Pretekli slovenski kmetijsko-okoljski Program za razvoj podeželja (SKOP) je uredil upravljanje s kmetijskimi zemljišči na območjih Natura 2000. Predvsem je dal poudarek ekološkemu kmetovanju in tistim (pod)ukrepom, ki zagotavljajo ohranjanje trajnega travinja (določanje pravil glede košnje).

Natura 2000 že zaradi svoje narave ugodno vpliva na biotsko raznovrstnost, prav tako pa tudi na gospodarski razvoj in razvijanje novih priložnosti. Okoljska in ekonomska dimenzija se prepletata, njeno usklajevanje pa je v pristojnosti samoupravnih lokalnih skupnosti in države.

Kartiranje in ocenjevanje ekosistemskih storitev izboljšuje spremljanje vplivov, ki ga ima Natura 2000 na okoljsko politiko in SKP. Poleg ocenjevanja na ravni Slovenije, se z medvladnimi mehanizmi kot je platforma »ipBes«, tudi na regionalni ravni ocenjuje vpliv Nature 2000 na biotsko raznovrstnost in podnebne spremembe, saj vpliv Nature 2000 presega meje nacionalnih okvirjev in jo je potrebno širše ocenjevati.

4.2.6. Vloga upravljanja gozdov za namen ohranjanja narave

V Konvenciji o biološki raznovrstnosti je določeno, da naj pogodbenice v največji možni meri in koliko je to primerno, vključijo ohranjanje in trajnostno rabo biološke raznovrstnosti v ustrezne sektorske ali medsektorske načrte in programe, kar velja tudi za gozdove. Ureditev gozdarskega področja je zaenkrat predvsem v pristojnosti držav članic, ker ga PDEU ne ureja. Tudi upravlja se jih na nacionalnem nivoju.

Gozdovi so izjemnega pomena za ohranjanje biotske raznovrstnosti in predstavljajo velik del površine Evrope, kar 41% vseh površin (EU-28)¹⁵³, od katerih je skoraj četrtina

---

¹⁵³ EUROSTAT, 2015, URL: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Main_Page. (10.08.2016)

zaščiten v okviru Natura 2000.¹⁵⁴ V Sloveniji predstavljajo gozdovi 60% vseh površin¹⁵⁵, od katerih je v Naturo 2000 zajetih več kot 45%.¹⁵⁶

Zaradi trenda krčenja gozdov v Sloveniji kot tudi vsej Evropi in v svetu, se pojavlja vprašanje, kako to področje urediti. Gozdovi veliko krat tudi razmejujejo krajino med dvema ali več državami in je potrebno na situacijo gledati z regionalnega in ne samo z nacionalnega vidika. Postavlja se vprašanje kako urediti gozdarsko področje, ki spada tako v okoljsko kot tudi kmetijsko politiko, saj se gozdove uporablja tudi v kmetijske namene, kot recimo sečnja lesa.

Še en pomemben vidik je vprašanje lastništva gozdov, saj v EU okoli 60% gozdov v zasebnem lastništvu. Številka še narašča, saj v določenih državah obstaja trend vračanja gozdov v zasebna lastništva.¹⁵⁷

V Sloveniji je tri četrtine gozdov v zasebni lasti, 25% pa v lasti države in občin.¹⁵⁸ V Sloveniji so v okviru Nature 2000 za gozdove vzpostavljene mreže ekocelic.¹⁵⁹, ki zajemajo večino državnih gozdov.¹⁶⁰ V zasebnih gozdovih bi bilo potrebno pridobiti dovoljenje lastnikov. Menim, da gozdovi v zasebni lastnini otežujejo možnost skupnega urejanja tega področja, saj je lastninsko pravico zelo težko omejiti.

Poleg mreže ekocelic je vzpostavljena tudi mreža gozdnih rezervatov, od katerih so nekateri opredeljeni kot strogi rezervati, kar pomeni, da so v njih prepovedane vse vrste

---

¹⁵⁴ Evropska unija, Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij, Nova gozdarska strategija EU: za gozdove in gozdarski sektor, Bruselj, 20.9.2013, COM(2013) 659 final.

¹⁵⁵ EUROSTAT, 2015, URL: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Main_Page. (10.08.2016)

¹⁵⁶ Špela Habič, Gozdnogospodarski načrti potrebni za vzpostavitev ugodnega stanja vrst in habitatnih tipov, Program upravljanja Nature 2000, Zavod za gozdove Slovenije, Ljubljana 2014, URL: www.natura2000.si/fileadmin/user_upload/LIFE_Upravljanje/C4_1Habic.pdf. (10.08.2016)

¹⁵⁷ Evropska unija, Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij, Nova gozdarska strategija EU: za gozdove in gozdarski sektor, Bruselj, 20.9.2013, COM(2013) 659 final.

¹⁵⁸ Zavod za gozdove Slovenije, Lastništvo gozdov, 2015, URL: http://www.zgs.si/slo/gozdovi_slovenije/o_gozdovih_slovenije/lastnistvo_gozdov/index.html. (10.08.2016)

¹⁵⁹ "Ekocelice so ožji deli gozdnega prostora, ki izboljšujejo njegovo pestrost in habitate vrst oziroma so pomembni za kritje, razmnoževanje in vzrejo mladičev v gozdu in ob gozdnem robu. Ekocelice se določijo zlasti v obliki mokrišč, nahajališč ogroženih rastlinskih vrst, habitatnega drevja in zatočišč." (Pravilnik o varstvu gozdov (Uradni list RS, št. 114/2009, člen 5).

¹⁶⁰ Špela Habič, Gozdnogospodarski načrti potrebni za vzpostavitev ugodnega stanja vrst in habitatnih tipov, Program upravljanja Nature 2000, Zavod za gozdove Slovenije, Ljubljana 2014, URL: www.natura2000.si/fileadmin/user_upload/LIFE_Upravljanje/C4_1Habic.pdf. (10.08.2016)

rabe. Sem štejejo gospodarske rekreacijske, raziskovalne in druge dejavnosti, razen dejavnosti obveznih javnih služb.¹⁶¹

V primeru Slovenije je bilo ugotovljeno, da največ težav še vedno predstavlja neuskklajenost in nepovezanost zakonodaj različnih resorjev.¹⁶²

4.2.7. Nova gozdarska strategija EU -2015

Dne 28. aprila 2015 je bila sprejeta Resolucija Evropskega parlamenta o novi gozdarski strategiji EU za gozdove in gozdarski sektor, katere namen je spodbuditi trajnostno upravljanje z gozdovi, ter poudariti njihovo vlogo v gospodarstvu, družbi in pri varovanju okolja, ter doseči večjo usklajevanje politik, ki so povezane z gozdarstvom, kot je npr. politika okolja, podnebja, oskrbe z energijo, industrije, ter ukrepov ob naravnih nesrečah. Takšno usklajevanje je zelo pomembno, predvsem zaradi različnega načina urejanja tega področja in velike geografske raznolikosti gozdov v okviru EU in različnega lastništva. Zaradi takšne raznolikosti urejanje tega področja na ravni inštitucij EU ne bi bilo smiselno. Veliko bolj primerno in učinkovito je usklajevanje med samimi državami članicami, saj se na ta način lahko ustrezno upošteva omenjena raznolikost.

Z novo strategijo se tudi želi doseči tudi učinkovito rabo virov, kot je npr. gozdna biomasa in nelesni gozdni proizvodi in spodbujanje konkurenčnosti. Velik poudarek je tudi na zmožnosti gozdov v prilagajanju podnebnim spremembam s ciljem zmanjšati vsebnost ogljika v zraku, kar je mogoče doseči z ohranjanjem in širitvijo gozdnih površin, saj imajo pomembno vlogo pri zmanjševanju teh emisij. Pomemben vpliv imajo tudi pri uravnavanju temperaturnih sprememb, kakor tudi v zmožnosti zadrževanja vode v prsti.

Zaenkrat je še prehitro govoriti o rezultatih nove gozdarske strategije. Vsekakor pa pomeni veliki premik proti trajnostnem razvoju gozdov kot tudi ohranjanju biotske raznovrstnosti.

---

¹⁶¹ Glej člen 7 Uredbe o varovalnih gozdovih in gozdovih s posebnim namenom (Uradni list RS, št. 88/05, 56/07, 29/09, 91/10, 1/13 in 39/15, člen 7).

¹⁶² Jana Kus Veenvliet, Analiza doseganja ciljev, Strategije ohranjanja biotske raznovrstnosti v Sloveniji, Povzetek končnega poročila, Zavod Symbiosis, Nova vas, 22. 5. 2012, str. 38, URL: https://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwj60rjgwc3OAhVJlxOKHR_9CFsQFggaMAA&url=http%3A%2F%2Fwww.mko.gov.si%2Ffileadmin%2Fmko.gov.si%2Fpageuploads%2Fpodrocja%2Fnarava%2Fanaliza_strategije_biotske_raznovrstnosti_porocilo.pdf&sg=AFQjCNEOFMmp3d_Cdct4fOTr1OW-E7hWdg&sig2=boUIk7WpC1RkoWS7of7kng&bvm=bv.129759880.d.d24. (10.08.2016)

4.2.8. Vpliv urbanizacije na ekologijo

Spremembe v rabi zemljišč, kot je na primer zamenjava kmetijskih dejavnosti v korist trajnih pašnikov in gozdov, je mogoče opaziti v večini regij EU. Prisoten je socialno-ekonomski trend stagniranja podeželja. Podeželsko prebivalstvo se seli v urbana naselja.¹⁶³

Urbana naselja se nenehno širijo, zato je potreben nov pristop pri njihovem načrtovanju in oblikovanju. Potrebno je presoditi, kateri od pristopov land sharing in sparing ima najmanjši negativni vpliv na urbanizacijo. Izbira med obema pristopoma je odvisna od stopnje urbanizacije, saj je v visoko urbanih naseljih po mnenju strokovnjakov bolj priporočljiv pristop land sparing, v manj naseljenih pa land sharing.¹⁶⁴

Po drugi strani pa imajo lahko tudi zapuščena podeželska območja potencialno negativni vpliv na okolje in biotsko raznovrstnost. Za vsako območje posebej je potrebno presoditi posledice opustitve določenih dejavnosti, predvsem kmetijske pridelave, saj je obstoj mnogih živalskih vrst odvisen prav od nadaljevanja teh aktivnosti. Ena od možnosti blaženja negativnih vplivov na zapuščena območja je pogoždovanje, kateremu je EU precej naklonjena.

5. Ekonomska vrednost biotske raznovrstnosti: Razumevanje pomena socio-loško-ekonomske vrednosti biotske raznovrstnosti

Prioriteta EU v zvezi z vrednotenjem ekosistemov in njegovih storitev je v tem, kako povečati učinkovitost odražanja biotske raznovrstnosti in storitve ekosistema, pomislekov in zahtev v sektorskih politikah kot sta ekonomska in trajnostno razvojna politika, vključno z TEEB (*The Economics of Ecosystems and Biodiversity*).

Nekatere države so zaključile kartiranje ekosistemov na nacionalni ravni. Mnoge od njih so pri kartiranju uporabile regionalne študije vzorčnih primerov, medtem ko druge izvajajo specifične ekosistemske ali sektorske študije. Medtem ko je večina držav v nacionalnih strategijah in ciljnih ukrepih že integrirala koncept storitev ekosistema in ji s tem priznala njeno vrednost, nobena od njih še ni zaključila kartiranja ekosistemov in vrednotenja

---

¹⁶³ EU, EU-LUPA, European Land Use Pattern, June, Applied Research 2013, Report Version 2012, Stran 81, URL: https://www.espon.eu/export/sites/default/Documents/Projects/AppliedResearch/EU-LUPA/DFR/DFR_Scientific_Report_EU-LUPA.pdf. (10.08.2016)

¹⁶⁴ Soga M., Yamaura Y., Koike S. & Gaston K.J., Land sharing vs. land sparing: does the compact city reconcile urban development and biodiversity conservation?, Journal of Applied Ecology, Volume 51, Issue 5, Blackwell Scientific Publications, Oktober 2014, str. 1378-1386.

storitev ekosistema, zato 5. cilj Strategije o biotski raznovrstnosti EU 2020 še do danes ni dosežen.¹⁶⁵

OZN je razglasil obdobje med 2010-2020 »Dekada biotske raznovrstnosti«. Vsako leto se zaradi izgube biotske raznovrstnosti zmanjšuje globalni BDP za 3% .¹⁶⁶ Če želimo ustaviti upadanje naravnih ekosistemov in biotske raznovrstnosti, je potrebno določiti ekonomsko vrednost ekosistemskih storitev, ki predstavlja njen naravni kapital (to je tistih dobrin in storitev naravnega okolja, ki koristijo ljudem in so bistvene za kakovostno življenje).

Na pobudo Evropske Komisije in Nemčije se je izvedla zelo pomembna študija TEEB o vključevanju gospodarskih vidikov narave, ki je prvič ovrednotila storitve ekosistema.¹⁶⁷ Poročilo vsebuje priporočila, kot so ukinitve okolju škodljivih subvencij in ustvarjanje "trgov" za storitve ekosistemov.

Dostopnost zbranih podatkov o kartiranih in ovrednotenih območjih ter načrtovana pobuda za preprečevanje neto izgub, bosta prispevala k ohranjanju zaloge naravnega kapitala na različnih ravneh.¹⁶⁸

Cilj strategije EU 2020 je zaščititi, ohraniti in krepiti naravni kapital.¹⁶⁹ Te cilje bo mogoče doseči z vključevanjem ocenjenih ekonomskih vrednosti storitev ekosistemov v napredne ekosistemske računovodske sisteme in sisteme poročanja na nivoju EU, kot tudi na nivoju posameznih držav članic. Trenutno se izvaja plan s poskusno skupino nekaterih držav.¹⁷⁰

---

¹⁶⁵ Burbidge T., Civic K., Delbaere B., Schrauwen A., Initiatives related to mapping and assessment of ecosystems and their services in EECCA and SEE countries–Scoping Document, ECNC, Tilburg, Netherlands, January 2015, URL: <http://www.ecnc.org/uploads/2015/02/Initiatives-related-to-mapping-and-assessment-of-ecosystems-and-their-services-in-EECCA-and-SEE-countries-scoping-document.pdf>.

(10.08.2016)

¹⁶⁶ European Parliament resolution of 20 April 2012 on our life insurance, our natural capital: an EU biodiversity strategy to 2020 (2011/2307(INI)), URL: http://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/comm2006/pdf/EP_resolution_april2012.pdf.

(10.08.2016)

¹⁶⁷ Pavan Sukhdev, Heidi Wittmer, Christoph Schröter-Schlaack, Carsten Nesshöver, Joshua Bishop, Patrick ten Brink, Haripriya Gundimeda, Pushpam Kumar and Ben Simmons, The Economics of Ecosystems and Biodiversity: Mainstreaming the Economics of Nature: A Synthesis of the Approach, Conclusions and Recommendations of TEEB, TEEB, October 2010, URL:

<http://www.teebweb.org/publication/mainstreaming-the-economics-of-nature-a-synthesis-of-the-approach-conclusions-and-recommendations-of-teeb/>. (10.08.2016)

¹⁶⁸ Sklep št. 1386/2013/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. novembra 2013 o splošnem okoljskem akcijskem programu Unije do leta 2020 „Dobro živeti ob upoštevanju omejitev našega planeta“ (Uradni list Evropske unije, L 354, 28. december 2013), URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013D1386&from=EN>. (10.08.2016)

¹⁶⁹ Prav tam.

¹⁷⁰ Evropska unija, Decision of the European Parliament and of the Council on a General Union Environment Action Programme to 2020 "Living Well, Within the Limits of our Planet", str.19, URL: http://ec.europa.eu/environment/action-programme/pdf/PE00064_en.pdf (10.08.2016) in

Potreba po okoljsko-ekonomskem računovodenju je jasno izražena v globalni strategiji za biotsko raznovrstnost, ki v strateškem Aichi cilju št. 2 zavezuje države članice EU k vključitvi ocenjenih vrednosti biotske raznovrstnosti v nacionalne in lokalne razvojne plane do izteka strategije leta 2020.¹⁷¹

6. Pristopi pri ohranjanju narave v Sloveniji

V zadnjem desetletju se tudi v Sloveniji postopoma uveljavlja ekološko kmetovanje. Med letoma 1998–2008 se je površina zemljišč, ki je namenjena ekološkemu kmetovanju povečala, iz 0,5 % na 6,1 % vseh kmetijskih zemljišč v uporabi. Na številnih posebnih varstvenih območjih smo priča intenzifikaciji kmetijstva, ki se odraža predvsem v spreminjanju ekstenzivnih travnikov v intenzivne travnike, njive in pašnike. Zaradi komasacij prihaja do odstranjevanja mejic in nekošenih pasov.¹⁷²

6.1. Ukrepi Slovenije pri uresničevanju Strategije SKP: Program za razvoj podeželja Slovenije

Za slovensko pokrajino je značilna geografska pestrost, raznoliko podeželje z ohranjeno naravo, družinske kmetije, uspešno ohranjanje kulturne in krajinske dediščine.

Od leta 1999 naprej se je v Sloveniji delež površin vključenih v kmetijsko-okoljske sheme zelo povečal, predvsem delež zemljišč namenjenih ekološkemu kmetovanju, od katerih prevladuje trajno travinje, kar je odraz povečanja živinoreje na teh območjih.¹⁷³

V Sloveniji prevladujejo majhne in srednje velike kmetije, značilna je razdrobljenost obdelovalne zemlje. Podatki iz leta 2012 o strukturi kmetijskih gospodarstev Sloveniji

---

The Economics of Ecosystems & Biodiversity, Natural Capital Accounting & Valuation of Ecosystems Services, URL: <http://www.teebweb.org/areas-of-work/advancing-natural-capital-accounting/>. (10.08.2016)

¹⁷¹ Convention on Biological Diversity, Strategic Plan for Biodiversity 2011-2020, including Aichi Biodiversity Targets, URL: <https://www.cbd.int/sp/>. (10.08.2016)

¹⁷² Denac K., Mihelič T., Božič L., Kmecl P., Jančar T., Figelj J. & Rubinič B., Strokovni predlog za revizijo posebnih območij varstva (SPA) z uporabo najnovejših kriterijev za določitev mednarodno pomembnih območij za ptice (IBA), Končno poročilo (dopolnjena verzija)–DOPPS, Ljubljana, 2011, stran 33, URL: https://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKewjkhJHfhc7OAhVGvxOKHeI3D2kOFggcMAA&url=http%3A%2F%2Fptice.si%2Fsimarine-natura%2Fwp-content%2Fuploads%2F2013%2F01%2FRevizija_IBA_koncno_porocilo_oddano_28_10_2011_dopolnjena_verzija_stisnjeno.pdf&usq=AFQjCNF0udzVu6B2i4WgVPLLi9vPkqnL1A&sig2=G2cq2nmzrmhus0PzUleorg. (10.08.2016)

¹⁷³ Agencija RS za okolje, Površine zemljišč s kmetijsko-okoljskimi ukrepi, URL: <http://kazalci.arso.gov.si/>. (10.08.2016)

povedo, da so od vseh kmetijskih zemljišč obdelovalne površine predstavljale 35,5%, trajni travniki pa kar 58,6%. Če to primerjamo s podatki za celotno EU je rezultat obraten, saj je delež trajnih travnikov EU primerljiv deležu obdelovalnih zemljišč v Sloveniji.¹⁷⁴

V Sloveniji se intenzivnost kmetijske proizvodnje zmerno povečuje.¹⁷⁵ Glede na to, da je večina kmetijskih površin v Sloveniji trajnih travnikov in le majhen del obdelovalnih površin, podatek niti ni tako nepričakovan. Kapitalsko intenzivno kmetijstvo se razvije tam, kjer je razpoložljivost dela predvsem pa zemljišč omejena.

V okviru Programa za razvoj podeželja 2014–2020 za Slovenijo je določenih vrsta ukrepov, od katerih se bom omejila samo na tiste, ki najbolj vplivajo na rabo zemlje in oblikovanje krajine. Izvajajo se kmetijsko-okoljsko-podnebni ukrepi (ukrepi KOPOP), ki so namenjeni ohranjanju in spodbujanju nadstandardnih kmetijskih praks, ki predstavljajo višje zahteve od običajne kmetijske prakse. Vsak nosilec kmetijskega gospodarstva se za vstop v program prostovoljno odloči. Upravičena so samo tista kmetijska gospodarstva, ki imajo skupno vsaj 1 ha kmetijskih površin. Plačila se odobrijo tistim upravljavcem zemljišč, ki se prostovoljno obvežejo, da bodo izvajali vsaj eno kmetijsko-okoljsko-podnebno obveznost. Med KOPOP ukrepe obveznost gnojenja samo z gnojili, ki so dovoljena v ekološki pridelavi«, ozelenitev vseh medvrstnih prostorov v sadjarstvu in vinogradništvu, ohranjanje habitatov strmih travnikov, pravila v zvezi s časovnim obdobjem košnje/paše glede na posamezna območja Slovenije. V okviru tega ukrepa mora kmet izdelati gnojilni načrt in analizo tal. Nadalje je v okviru programa uveden ukrep za spodbujanje ohranjanja in preusmerjanja v prakse ekološkega kmetovanja (EK) in pa plačila območjem z naravnimi ali drugimi posebnimi omejitvami (ukrep OMD) in ukrepi za razvoj kmetij in podjetij, predvsem spodbujanje vstopa mladih kmetov. Program za razvoj podeželja 2014–2020 se osredotoča na tri glavna področja, s katerimi Slovenija želi zagotoviti izboljšanje biotske raznovrstnosti, kjer je vključenih 29% kmetijskih zemljišč, stanja voda (25% vključenih kmetijskih zemljišč) in tal (27% vključenih kmetijskih zemljišč). V nacionalno opredeljenih prednostnih nalogah se v največji meri odraža konkurenčnost kmetijskega sektorja in socialna vključenost ter lokalni razvoj podeželskih območij (kar 66% prebivalstva bo vključenega v lokalne razvojne strategije in vzpostavljenih bo skoraj 600 novih delovnih mest).¹⁷⁶

---

¹⁷⁴EUROSTAT, 2012, URL: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Main_Page. (10.08.2016)

¹⁷⁵ Agencija RS za okolje, Ključna sporočila, URL: http://kazalci.arso.gov.si/?data=group&group_id=6. (10.08.2016)

¹⁷⁶ Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja, Program razvoja podeželja 2014-2020, 2015, URL: <http://www.program-podezelja.si/sl/infoteka/sporocila-za-javnost/izpostavljena-sporocila-za-javnost/280-program-razvoja-podezelja-2014-2020>. (10.08.2016)

7. Zaključek

V EU zakonodaji se načelo trajnostnega razvoja kot glavno vodilo pri razvoju EU odraža na vseh področjih, prav tako tudi na okoljskem in kmetijskem. Že zaradi tega načela morajo države članice zmanjšati intenziteto kmetijskih praks, za katere je bilo ugotovljeno, da imajo največji negativni vpliv na okolje in izgubo biotske raznovrstnosti. Nikjer v predpisih EU, kot tudi ne v nacionalnih zakonodajah članic ni zaznati, da bi spodbujala intenzivno kmetijstvo.

Problematiko propadanja okolja je EU reševala najprej v okviru okoljskih predpisov. Najbolj izstopajoč dosežek na tem področju nedvomno predstavlja Natura 2000, ki ščiti najbolj ogrožene habitate in živalske vrste. Predvsem zaradi prednostnega obravnavanja najbolj ogroženih zemljišč, saj ta zemljišča očitno želi popolnoma zaščititi, se na prvi pogled zdi kot da je instrument naklonjen land sparing pristopu. Vendar je treba upoštevati, da v njeno mrežo niso vključeni samo pašniki, travniki, gozdovi in divjina, ampak tudi nekatera kmetijska zemljišča, ki zaradi svoje narave določene oblike človeške dejavnosti v neki meri dopuščajo.

Land sparing pristop vidim samo v tistem delu Nature 2000, ki ureja tiste površine, ki ne spadajo med kmetijska zemljišča in še tukaj Natura 2000 predstavlja le eno stran koncepta, torej tisti del, ki prizanaša okolju. Znotraj mreže Natura 2000 je mogoče zaslediti le del koncepta land sparing. Drugi del tega koncepta pokriva kmetijski sektor, ki zmanjšuje intenziteto pri pridelavi. Velik potencial je v pobudi narediti Evropo bolj "divjo", ki bi kot nadgradnja Nature 2000 vodila Evropo tudi k večji uveljavitvi pristopa land sparing.

V kmetijskem sektorju je situacija nekoliko drugačna. Že od leta 1992 naprej kmetijska politika EU spodbuja kmete k ohranjanju biotske raznovrstnosti. Največji pokazatelj naravnosti kmetijstva EU do pristopov land sharing in sparing je ravno sistem navzkrižne skladnosti. Na podlagi pravil o navzkrižni skladnosti so dobre kmetijske in okoljske prakse ter obvezne predpisane zahteve ravnanja doprinesle k zmanjšanju intenzivnosti kmetijske proizvodnje v EU. Zaradi razlik v obstoječih kmetijskih sistemih med različnimi članicami EU in razlik v stopnji intenzitete pri pridelavi je težje določiti kateri pristop k varstvu in ohranjanju narave je skupen vsem državam. Sistem predpisov glede minimalnih zahtev za varovanje okolja na podlagi navzkrižne skladnosti je skupni kmetijski politiki odprli vrata k bolj ekološko usmerjenemu kmetijstvu. Z ozelenitvijo SKP z zeleno komponento pa je ekološko noto še dodatno utrdila. Narava kmetijskega sektorja je že sama po sebi takšna, da se zemljišča namenjajo neki vrsti dejavnosti in zato dopuščajo vplive in poseganja človeka. Zaradi tega takšna zemljišča ne morejo soditi v koncept land sparing. Vendar pa so predpisi v SKP EU dovolj ekološko obarvani, da lahko govorimo o pristopu land sharing. Tudi smer nadaljnega razvoja sledi temu konceptu.

Povezovanje različnih sektorskih politik, predvsem kmetijske, okoljske in socialne je nujno potrebno za uspešno zakonodajo EU pri ohranjanju narave in da se prepreči izgubljanje biotske raznovrstnosti. Obvezne zahteve ravnanja na podlagi direktiv, predvsem Direktive o habitatih in Direktive o prosto živečih pticah, predstavljajo prvo večjo integracijo okoljskega in kmetijskega sektorja. Še večji napredek k povezljivosti pa je pripomogla ozelenitev SKP s tem, ko je nekaterim dobrim kmetijskim praksam, ki so sprva bile prostovoljne in del pretežno okoljske narave, dala obligatorno naravo in jih v SKP učvrstila. Po drugi strani pa obstoječi politiki EU v zvezi z rabo zemljišč, še vedno manjka celovit in integriran pristop med številnimi sektorskimi politikami in socialnimi ter okoljskimi vprašanji.

8. Bibliografija

LITERATURA:

Balmford A., Green R., Phalan B., What Conservationists need to know about farming, *Proceedings: Biological Sciences*, Volume 279, Issue 1739, The Royal Society, Julij 2012, str. 2714–2724.

Beaufoy G., Baldock, D. and Clark J., *The Nature of Farming: Low-Intensity Farming Systems in Nine European Countries*, Institute for European Environmental Policy, London, 1994.

Chandler Richard B., King D.I., Raudales R., Trubey R., Chandler Carlin, Arce Chávez, Víctor Julio, *A Small-Scale Land-Sparing Approach to Conserving Biological Diversity in Tropical Agricultural Landscapes*, *Conservation Biology*, Volume 27, Issue 4, Wiley Blackwell, August 2013, str. 785–795.

Chappell M.J., Vandermeer J., Badgley C. & Perfecto I., *Wildlife-Friendly Farming vs Land Sparing*, *Frontiers in Ecology and the Environment*, Volume 7, Issue 4, Ecological Society of America, Maj 2009, str. 83-84.

Ekroos J., Ödman Anja M., Andersson G.K. S., Birhkofer K., Herbertsson L., Klatt B.K., Olsson O., Olsson P.A., Persson A.S., Prentice H.C., Rundlöf M. and Smith H.G., *Sparing Land for Biodiversity at Multiple Spatial Scales*, *Frontiers in Ecology and Evolution*, 3:145, Januar 2016.

Ekroos J., Olsson O., Rundlöf M., Wätzold F., Smith H.G., *Optimizing agri-environment schemes for biodiversity, ecosystem services or both?*, *Biological Conservation*, April 2014, Volume 172, April 2014, str. 65–71.

Fischer J., Abson D.J., Butsic V., Chappell M. Jahi, Ekroos Johan, Hanspach Jan, Kuemmerle Tobias, Smith G. Henrik, & Von Wehrden Henrik, *Land Sparing Versus Land Sharing: Moving Forward*, *Conservation Letters*, Volume 7, Issue 3, Wiley Blackwell, Maj 2014, str. 149-157.

Fischer J., Batary P., Bawa K. S., Brussaard L., Chappell M. J., Clough Y., Daily C. Gretchen, Dorrough J., Hartel T., Jackson E. L., Klein M. A., Kremen C., Kuemmerle T., Lindenmayer B. D., Mooney A. H., Perfecto I., Philpott M. S., Tscharrntke T., Vandermeer J., Wanger Cherico T., Von Wehrden H., *Conservation: Limits of Land Sparing*, *Science* 334, Issue 6056, American Association for the Advancement of Science, November 2011, str. 593, odgovor avtorja 594-595.

Fischer J., Brosi B., Daily G.C., Ehrlich Paul R, Goldman Rebecca, Goldstein Joshua, Lindenmayer B. David, Manning D. Adrian, Mooney A. Harold, Pejchar Liba, Ranganathan Jai, Tallis Heather, Should Agricultural Policies Encourage Land Sparing or Wildlife-Friendly Farming?, *Frontiers in Ecology and the Environment*, Volume 6, Issue 7, Ecological Society of America, September 2008, str.380-385.

García R. Rosa, Fraser D. Mariécia, Celaya R., Ferreira L.M.M., García U., Osoro K., Grazing land management and biodiversity in the Atlantic European heathlands :a review, *Agroforestry Systems*, Volume 87, Issue 1, Februar 2013, str. 19-43.

Goklany M. I., Conserving habitat, Feeding Humanity, *The Forum for Applied Research and Public Policy*, volume 13, Issue 2, Summer 1998, str. 51-56.

Green R.E., Cornell S.J., Scharlemann J.P., Balmford A., Farming and the Fate of Wild Nature, *Science* Volume 307, Issue 5709, American Association for the Advancement of Science, Januar 2005, str. 550-555.

Hodgson J.A., Kunin W.E., Thomas C.D., Benton T.T., Gabriel D., Comparing organic farming and land sparing: optimizing yield and butterfly populations at a landscape scale, *Ecology Letters*, Volume 13, Issue 11, Blackwell Publishing Ltd, November 2010, str. 1358–1367.

Kamp J., Urazaliez R., Balmford A., Donald P. F., Green E. R., Lamb J.A., Phalan B., McKenzie A., Agricultural development and the conservation of avian biodiversity on the Eurasian steppes: a comparison of land-sparing and land-sharing approaches, *Journal of Applied Ecology*, Volume 52, Issue 6, Blackwell Scientific Publications, December 2015, str. 1578–1587.

Le Coeur D., Baudry J., Burel F., Thenail C., Why and How we Should Study Field Boundary Biodiversity in an Agricultural Landscape Context, v: *The Ecology of Field Margins in European Farming Systems*, *Agriculture Ecosystems and the Environment*, Volume 89, Issues1-2, Elsevier B. V., April 2002, str. 23-40.

Matson P.A. & Vitousek P.M., Agricultural intensification: Will Land Spared from Farming be Land Spared for Nature?, *Conservation Biology*, Volume 20, Issue 3, Wiley Blackwell, Junij 2006, str. 709-710.

Merckx Thomas, Pereira Henrique M., Invited Views in Basic and Applied Ecology, Reshaping agri-environmental subsidies: From marginal farming to large-scale rewilding, v: *Basic and Applied Ecology*, 16(2), Elsevier GmbH, Marec 2015, str. 95-103.

Paul C. & Knoke T., Between Land Sharing and Land Sparing – What Role Remains for Forest Management and Conservation?, *International Forestry Review*, Volume 17, Issue 2, Commonwealth Forestry Association, Junij 2015, str. 210-230.

Phalan B., Balmford A., Green E. R., Scharlemann P. W. J., Minimising the harm to biodiversity of producing more food globally, v: The challenge of global food sustainability, Food Policy, 36 Supplement 1, Elsevier Ltd, Januar 2011, S62–S71.

Phalan B., Onial M., Balmford A., Green R.E., Reconciling Food Production and Biodiversity Conservation: Land Sharing and Land Sparing Compared, Science, Volume 333, Issue 6047, American Association for the Advancement of Science, September 2011, str. 1289-1291.

Plieninger T., Schleyer C., Schaich H., Ohnesorge B., Gerdes H., Hernández-Morcillo M., Bieling C., Mainstreaming Ecosystem Services Through Reformed European Agricultural Policies, Conservation Letters, Volume 5, Issue 4, Blackwell Publishing Inc, August 2012, str. 281-288.

Quinn J. E., Brandle J. R., Johnson R. J., The effects of land sparing and wildlife-friendly practices on grassland bird abundance within organic farming, v: Agriculture, Ecosystems and Environment, Volume 161, Elsevier B.V., Oktober 2012, str. 10–16.

Soga M., Yamaura Y., Koike S. & Gaston K.J., Land sharing vs. land sparing: does the compact city reconcile urban development and biodiversity conservation?, Journal of Applied Ecology, Volume 51, Issue 5, Blackwell Scientific Publications, Oktober 2014, str. 1378-1386.

Tscharntke T., Yann C., Thomas C. W., Louise J., Motzke I., Perfecto I., Vandermeer J., Whitbread A., Global food security, biodiversity conservation and the future of agricultural intensification, Biological Conservation, Volume 151, Issue 1, Elsevier Ltd, Julij 2012, str. 53-59.

Von Wehrden H., Abson D.J., Beckmann M., Cord A.F., Klotz S. & Seppelt R., Realigning the land-sharing/land-sparing debate to match conservation needs: Considering diversity scales and land-use history, Landscape Ecology, Volume 29, Issue 6, Julij 2014, str. 941-948.

INTERNETNI VIRI:

Agencija RS za okolje, Ključna sporočila, URL: http://kazalci.arso.gov.si/?data=group&group_id=6. (10.08.2016)

Agencija RS za okolje, Površine zemljišč s kmetijsko-okoljskimi ukrepi, URL: <http://kazalci.arso.gov.si/>. (10.08.2016)

Agencija RS za okolje, URL: http://kazalci.arso.gov.si/?data=indicator&ind_id=449. (10.08.2016)

Alenka Mihorič, Ekološko kmetovanje, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, 2016, http://www.mkgp.gov.si/si/delovna_podrocja/kmetijstvo/ekolosko_kmetovanje/. (10.08.2016)

ARC-Agricultural & rural convention, Land grabbing—a warning for Europe & a threat to family farming, November 2014, URL: <http://www.arc2020.eu/2014/11/land-grabbing-%E2%80%93-a-warning-for-europe-a-threat-to-family-farming/>. (10.08.2016)

Beaufoy Guy, Hnv farming—explaining the concept and interpreting eu and national policy commitments, European Forum on Nature Conservation and Pastoralism, URL: <http://www.efncp.org/download/EFNCP-HNV-farming-concept.pdf>. (10.08.2016)

Beaufoy Guy, Jones Gwyn, Kazakova Yanka , McGurn Patrick, Poux Xavier, Stefanova Vyara, European Forum on Nature Conservation and Pastoralism, Permanent Pastures and Meadows under CAP: the situation in 6 countries, Maj 2011, URL: http://www.efncp.org/download/EFNCP_Permanent-Pastures-and-Meadows.pdf. (10.08.2016)

Beaufoy, G., Baldock, D. and Clark, J., The Nature of Farming: Low-Intensity Farming Systems in Nine European Countries, Institute for European Environmental Policy, London, 1994, str.7, URL: http://www.ieep.eu/assets/663/TheNatureOfFarming_1994_.pdf. (10.08.2016)

Burbidge T., Civic K., Delbaere B. , Schrauwen A., Initiatives related to mapping and assessment of ecosystems and their services in EECCA and SEE countries—Scoping Document, ECNC, Tilburg, Netherlands, January 2015, URL: <http://www.ecnc.org/uploads/2015/02/Initiatives-related-to-mapping-and-assessment-of-ecosystems-and-their-services-in-EECCA-and-SEE-countries-scoping-document.pdf>. (10.08.2016)

Carson M., Powell N., Andersson K., Osbeck M., Schwarz G., Hart K. and Buckwell A., Long-term Options for CAP Reform in an Ecosystems Perspective, Research Report, Stockholm Environment Institute, 2013, str.10, URL: <https://www.sei-international.org/mediamanager/documents/Publications/SEI-ResearchReport-Carson-CAPReformEcosystems-2013.pdf>. (10.08.2016)

Convention on Biological Diversity, Strategic Plan for Biodiversity 2011-2020, including Aichi Biodiversity Targets, URL: <https://www.cbd.int/sp/>. (10.08.2016)

Cooper T., Hart K., Baldock D., Provision of Public Goods through Agriculture in the European Union, Institute for European Environmental Policy, 2009, URL: http://www.ieep.eu/assets/457/final_pg_report.pdf. (10.08.2016)

Denac K., Mihelič T., Božič L., Kmecl P., Jančar T., Figelj J. & Rubinič B., Strokovni predlog za revizijo posebnih območij varstva (SPA) z uporabo najnovejših kriterijev za določitev mednarodno pomembnih območij za ptice (IBA), Končno poročilo (dopolnjena verzija)–DOPPS, Ljubljana, 2011, stran 33, URL: https://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwjkhJHfhc7OAhVGvxQKHeI3D2kQFggcMAA&url=http%3A%2F%2Fptice.si%2Fsimarine-natura%2Fwp-content%2Fuploads%2F2013%2F01%2FRevizija_IBA_koncno_porocilo_oddano_28_10_2011_dopolnjena_verzija_stisnjeno.pdf&usg=AFQjCNF0udzVu6B2i4WgVPLLi9vPkqnl1A&sig2=G2cq2nmzrmhus0PzUleorg. (10.08.2016)

Direktiva 2001/81/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. oktobra 2001 o nacionalnih zgornjih mejah emisij za nekatera onesnaževalce zraka (UL L 236, 23.09.2003, str.33).

Direktiva 2009/128/ES Evropskega parlamenta in sveta z dne 21. oktobra 2009 o določitvi okvira za ukrepe Skupnosti za doseganje trajnostne rabe pesticidov (UL L 309, 24.11.2009, str.71-86).

Direktiva 2009/147/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 30. novembra 2009 o ohranjanju prosto živečih ptic (kodificirana različica) (UL L 20, 26.1.2010, str. 7-25).

Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2000/60/ES z dne 23. oktobra 2000 o določitvi okvira za ukrepe Skupnosti na področju vodne politike (UL L 327, 22.12.2000, str. 1-73).

Direktiva Sveta (80/68/EGS) z dne 17. decembra 1979 o varstvu podzemne vode pred onesnaževanjem z določenimi nevarnimi snovmi (UL L št. 20, 26.1.1980, str. 43-48), zadnjič spremenjena z Direktivo Sveta z dne 23. december 1991 (UL L 377, 31.12.1991, str. 48).

Direktiva Sveta 91/676/EEC z dne 12. decembra 1991 o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov (UL L 375, 31.12.1991, str.1-8).

Direktiva Sveta 92/43/EGS z dne 21. maja 1992 o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst (UL L 206, 22.7.1992, str. 7).

Draft Guidelines for the management of wilderness and wild areas in Natura 2000, dostopno na URL: <http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/wilderness/pdf/guidance.pdf>. (10.08.2016)

El-Hage Scialabba Nadia, Williamson Douglas, The Scope of Organic Agriculture, Sustainable Forest Management and Ecoforestry in Protected Area Management, Working paper No. 18, Food and agriculture organization of the United nations, Rim 2004, URL: <http://www.fao.org/docrep/007/y5558e/y5558e00.htm>. (10.08.2016)

EU, Dobrine in storitve ekosistemov, 2010, URL: http://ec.europa.eu/environment/pubs/pdf/factsheets/Ecosystems%20goods%20and%20Services/Ecosystem_SL.pdf. (10.08.2016)

EU, EU-LUPA, European Land Use Pattern, June, Applied Research 2013, Report Version 2012, Stran 81, URL: https://www.espon.eu/export/sites/default/Documents/Projects/AppliedResearch/EU-LUPA/DFR/DFR_Scientific_Report_EU-LUPA.pdf. (10.08.2016)

European Commission, Why do we need to protect biodiversity?, URL: http://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/intro/index_en.htm. (10.08.2016)

European Environment Agency, CAP CMEF indicator T9: percentage of agricultural land under management contracts supporting biodiversity and/or landscapes (as of 25/08/2015 – approved RDPs only), 2015, URL: <http://www.eea.europa.eu/data-and-maps/daviz/cap-cmef-indicator-t9-percentage>. (10.08.2016)

European Environment Agency, Land use, 2016, URL: <http://www.eea.europa.eu/themes/landuse/intro>. (10.08.2016)

European Forum on Nature Conservation and Pastoralism, Assessing the new CAP, 2016, URL: <http://www.efncp.org/policy/assessing-the-new-cap/>. (10.08.2016)

European Forum on Nature Conservation and Pastoralism, Semi-natural pastures and meadows, 2016, URL: <http://www.efncp.org/policy/semi-natural-pastures-meadows/>. (10.08.2016)

European Forum on Nature Conservation and Pastoralism, What is HNV Farming?, 2016, URL: <http://www.high-nature-value-farming.eu/what-is-hnv/>. (10.08.2016)

European Parliament resolution of 20 April 2012 on our life insurance, our natural capital: an EU biodiversity strategy to 2020 (2011/2307(INI)), URL: http://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/comm2006/pdf/EP_resolution_april2012.pdf. (10.08.2016)

EUROSTAT, 2012, URL: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Main_Page. (10.08.2016)

EUROSTAT, 2015, URL: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Main_Page. (10.08.2016)

Evropska Komisija, Agri-environment measures, 2016, URL: http://ec.europa.eu/agriculture/envir/measures/index_en.htm. (10.08.2016)

Evropska Komisija, Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, Action Plan for the future of Organic Production in the European Union, COM(2014)179 final, Brussels, 24.03.2014).

Evropska Komisija, EU agriculture spending focused on results, September 2015, URL: http://ec.europa.eu/agriculture/cap-funding/pdf/cap-spending-09-2015_en.pdf. (10.08.2016)

Evropska Komisija, European Spatial Development Perspective, Towards Balanced and Sustainable Development of the Territory of the European Union, European Communities, 1999, Stran 17, URL: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/pdf/sum_en.pdf. (10.08.2016)

Evropska Komisija, Facts and figures on organic agriculture in the European Union, Oktober 2013, URL: http://ec.europa.eu/agriculture/markets-and-prices/more-reports/pdf/organic-2013_en.pdf. (10.08.2016)

Evropska Komisija, Factsheet on 2014-2020 Rural Development Programme for Slovenia, URL: http://ec.europa.eu/agriculture/rural-development-2014-2020/country-files/si/factsheet_en.pdf. (10.08.2016)

Evropska Komisija, Greening, 2016, URL: http://ec.europa.eu/agriculture/direct-support/greening/index_en.htm. (10.08.2016)

Evropska Komisija, Natura 2000, 2016, URL: http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/index_en.htm. (10.08.2016)

Evropska Komisija, New 2020 biodiversity strategy, 2011, URL: https://ec.europa.eu/environment/efe/themes/nature-and-biodiversity/new-2020-biodiversity-strategy_en. (10.08.2016)

Evropska Komisija, Overview of CAP Reform 2014-2020, Agricultural Policy Brief, N°5, European Union, 2013, URL: http://ec.europa.eu/agriculture/policy-perspectives/policy-briefs/index_en.htm. (10.08.2016)

Evropska Komisija, Razvoj podeželja 2014-2020, 2016, URL: http://ec.europa.eu/agriculture/rural-development-2014-2020/index_sl.htm. (10.08.2016)

Evropska Komisija, Rural development in the European Union—Statistical and economic information – Report 2013, Agriculture and Rural Development , 2013, URL:

http://ec.europa.eu/agriculture/statistics/rural-development/2013/index_en.htm.

(10.08.2016)

Evropska Komisija, Wilderness in Europe, 2016, URL: http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/wilderness/index_en.htm. (10.08.2016)

Evropska unija, Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, Action Plan for the future of Organic Production in the European Union, Brussels, 24.3.2014, COM(2014) 179 final, URL: https://ec.europa.eu/agriculture/organic/documents/eu-policy/european-action-plan/act_en.pdf. (10.08.2016)

Evropska unija, Decision of the European Parliament and of the Council on a General Union Environment Action Programme to 2020 "Living Well, Within the Limits of our Planet", str.19 URL: http://ec.europa.eu/environment/action-programme/pdf/PE00064_en.pdf. (10.08.2016)

Evropska unija, Poročilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij, Izvajanje tematske strategije za varstvo tal in dejavnosti, ki potekajo v zvezi s tem (COM/2012/046 final).

Evropska unija, Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij, Skupna kmetijska politika proti letu 2020: odziv na prihodnje izzive, povezane s hrano, naravnimi viri in ozemljem, COM(2010) 672 konč., 2010, URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0672:FIN:sl:PDF>. (10.08.2016)

Evropska unija, Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij, Naše življenjsko zavarovanje, naš naravni kapital: strategija EU za biotsko raznovrstnost do leta 2020 (KOM/2011/0244 končno).

Evropska unija, Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij, Zelena infrastruktura– izboljšanje evropskega naravnega kapitala (COM/2013/0249 final).

Evropska unija, Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij, Nova gozdarska strategija EU: za gozdove in gozdarski sektor, Bruselj, 20.9.2013, COM(2013) 659 final

Evropska unija, The history of the European Union, 2016, URL: http://europa.eu/european-union/about-eu/history_en. (10.08.2016)

Evropske prostorsko razvojne perspektive, V smeri uravnoveženega in trajnostnega razvoja ozemlja Evropske unije, Dogovorjeno na neformalnem svetu ministrov Evropske unije, odgovornih za prostorsko planiranje, Potsdam, 10.–11. maja 1999, Ljubljana 2000, URL: http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/zakonodaja/mednarodni_dokumenti/a_epp1.pdf. (10.08.2016)

Evropski ekonomsko-socialni odbor, NAT/632, Prilaščanje zemljišč v Evropi/družinske kmetije, Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o prilaščanju zemljišč – opozorilni klic za Evropo in neposredna grožnja za družinske kmetije, Evropski ekonomsko-socialni odbor, januar 2015, NAT/632–EESC-2014-00926-00-00-AC-TRA (EN), URL: <https://webapi.eesc.europa.eu/documentsanonymous/eesc-2014-00926-00-00-ac-tra-sl.doc>. (10.08.2016)

Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja, [Program razvoja podeželja 2014-2020](#), 2015, URL: <http://www.program-podezelja.si/sl/infoteka/sporocila-za-javnost/izpostavljena-sporocila-za-javnost/280-program-razvoja-podezelja-2014-2020>. (10.08.2016)

Evropski parlament, Kratki vodič po Evropski uniji 2016, Viri in področje uporabe prava Evropske unije, 2016, URL: http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/sl/FTU_1.2.1.pdf. (10.08.2016)

Evropski Parlament, Organic farming legislation, Revision of Regulation on organic production and labelling of organic products, Briefing, Eu Legislation in Progress, Oktober, 2015, URL: [http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI\(2015\)569036](http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI(2015)569036). (10.08.2016)

Fritsche R. Uwe, Eppler U., Iriarte L., Global Sustainable Land Use: Concept and Examples for Systemic Indicators, GLOBALANDS Working Paper 3.3, International Institute for Sustainability Analysis and strategy, 2015, URL: http://www.iinas.org/tl_files/iinas/downloads/land/IINAS_2014_GLOBALANDS_WP_33_Systemic-Indicators.pdf. (10.08.2016)

Guidelines for the management of wilderness and wild areas in Natura 2000, str.15, URL: http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/wilderness/index_en.htm. (10.08.2016)

Guillaume Ragonnaud, Evropska unija in gozdovi, Evropski parlament, URL: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/sl/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.2.11.html. (10.08.2016)

Houses of Parliament, Parliamentary Office of Science & Technology, POSTnote 418, Balancing Nature and Agriculture, September 2012, URL: <http://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/POST-PN-418>. (10.08.2016)

Institute for European Environmental Policy, Cross-compliance in the CAP, Conclusions of a Pan-European Project 2002-2005, URL: <http://www.ieep.eu/assets/248/conclusionenglish.pdf>. (10.08.2016)

Institute InTeRCeR, 2014, URL: <http://instituteintercer.org/polfinalisti-evropske-ga-tek-movanja-socialnih-inovacij-2015/>. (10.08.2016)

IUCN/SSC, Guidelines for Reintroductions and Other Conservation Translocations, Version 1.0., Gland, Switzerland, IUCN Species Survival Commission, viiii + str. 57, URL: <https://portals.iucn.org/library/efiles/edocs/2013-009.pdf>. (10.08.2016)

Jana Kus Veenvliet, Analiza doseganja ciljev, Strategije ohranjanja biotske raznovrstnosti v Sloveniji, Povzetek končnega poročila, Zavod Symbiosis, Nova vas, 22. 5. 2012, str. 38, URL:

https://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwj60rjgwc3OAhVJlxQKHR_9CFsQFggaMAA&url=http%3A%2F%2Fwww.mko.gov.si%2Ffileadmin%2Fmko.gov.si%2Fpageuploads%2Fpodroca%2Fnarava%2Fanaliza_strategije_biotske_raznovrstnosti_porocilo.pdf&usg=AFQjCNEOFMmp3d_Cdct4fOTr1OW-E7hWdg&sig2=boUIk7WpC1RkoWS7of7kng&bvm=bv.129759880,d.d24.

(10.08.2016)

Kaj je Natura 2000, URL: <http://www.natura2000.si/index.php?id=44>. (10.08.2016)

Kaphengst Timo, Towards a definition of global sustainable land use? A discussion on theory, concepts and implications for governance, Discussion Paper, AP 3.1, GLOBALANDS-Global Land Use and Sustainability, Berlin, Januar 2014, str.2, URL: <http://ecologic.eu/sites/files/publication/2014/globalands-discussion-paper-sustainable-landuse.pdf>. (10.08.2016)

Lefebvre Marianne, Espinosa Maria, Gomez y Paloma Sergio, The influence of the Common Agricultural Policy on agricultural landscapes, Report EUR 25459 EN, JRC Scientific and Policy Reports, European Commission Joint Research Centre, 2012, str. 19, URL: <http://ftp.jrc.es/EURdoc/JRC73276.pdf>. (10.08.2016)

Lone Kristensen & Jørgen Primdahl, A Research Paper of the Cross Compliance Network, The Relationship Between Cross Compliance and Agri-environment Schemes, Centre for Forest, Landscape and Planning, The Royal Veterinary and Agricultural University, Avgust 2006, URL: http://www.ieep.eu/assets/585/D13_Cross_compliance_and_agri-environment_schemes.pdf. (10.08.2016)

Ministrstvo za kmetijstvo in okolje, Kmetijsko zemljišče v zaraščanju, URL: http://rk.gov.si/GERK/Pomoc/sc.jsp?action=entry&entry_id=429. (10.08.2016)

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Analiza stanja ekološkega kmetovanja, URL:

http://www.mkgp.gov.si/si/delovna_podrocja/kmetijstvo/ekolosko_kmetovanje/analiza_stanja_ekoloskega_kmetovanja/. (10.08.2016)

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Navzkrižna skladnost, 2016, URL: http://www.mkgp.gov.si/si/delovna_podrocja/kmetijstvo/navzkrizna_skladnost/. (10.08.2016)

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Skupna kmetijska politika-50 let žive zgodovine, 2016, URL: http://www.mkgp.gov.si/si/delovna_podrocja/kmetijstvo/skupna_kmetijska_politika_50 let_zive_zgodovine/. (10.08.2016)

Ministrstvo za okolje in prostor, Strategija ohranjanja biotske raznovrstnosti v Sloveniji, Ljubljana, 2001, URL: <http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/podrocja/narava/biotska.pdf>. (10.08.2016)

Ministrstvo za zunanje zadeve, Objava uradnega prevoda Ustanovne listine Organizacije združenih narodov, 2014, člen 103, URL: http://www.mzz.gov.si/nc/si/medijsko_sredisce/novica/article/3993/33010/. (10.8.2016)

Mojca Žagar Karer, Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti, januar 2016, URL: <http://isjfr.zrc-sazu.si/sl/svetovalnica/kako-prevesti-pridevnik-vzdrznostni#v>. (10.08.2016)

Nair P. K. R., Agroforestry in the Context of Land Clearing and Development in the Tropics, Working Paper No. 33, International Council for Research in Agroforestry, Avgust 1985, URL: <http://www.worldagroforestry.org/downloads/Publications/PDFS/WP06120.pdf>. (10.08.2016)

Nordic Centre for Spatial Development, ESPON-European Land Use Patterns (EU-LUPA), URL: <http://www.nordregio.se/Nordregio-Research/ESPO---European-Land-Use-Patterns-EU-LUPA/>. (10.08.2016)

Pavan Sukhdev, Heidi Wittmer, Christoph Schröter-Schlaack, Carsten Nesshöver, Joshua Bishop, Patrick ten Brink, Haripriya Gundimeda, Pushpam Kumar and Ben Simmons, The Economics of Ecosystems and Biodiversity: Mainstreaming the Economics of Nature: A Synthesis of the Approach, Conclusions and Recommendations of TEEB, TEEB, October 2010, URL: <http://www.teebweb.org/publication/mainstreaming-the-economics-of-nature-a-synthesis-of-the-approach-conclusions-and-recommendations-of-teeb/>. (10.08.2016)

Pavel Ciaian, d'Artis Kancs, Jo Swinnen, Kristine Van Herck, Liesbet Vranken, Sales Market Regulations for Agricultural Land in EU Member States and Candidate Countries, Working Paper No. 14, Februar 2012, URL: http://ageconsearch.umn.edu/bitstream/120249/2/FM_WP14_CEPS_on_Sales_Market_Regulations_D15.1_Final.pdf. (10.08.2016)

Pravilnik o varstvu gozdov (Uradni list RS, št. 114/2009, člen 5).

Prečiščena različica Pogodbe o Evropski uniji in Pogodbe o delovanju Evropske unije (UL C 326, 26. 10. 2012).

Predlog Uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o ekološki pridelavi in označevanju ekoloških proizvodov, spremembi Uredbe (EU) št. XXX/XXX Evropskega parlamenta in Sveta (uredba o uradnem nadzoru) in razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 834/2007 (COM/2014/0180 final-2014/0100 (COD)).

Schepers F., Jepson P., Making Space for Rewilding, Policy brief, Oxford, Nijmegen, Maj 2016, URL: <https://www.rewildingeurope.com/publications/policy-brief-making-space-for-rewilding/>. (10.08.2016)

Scialabba El-Hage Nadia and Williamson Douglas, The Scope of Organic Agriculture, Sustainable Forest Management and Ecoforestry in Protected Area Management, Environment and Natural Resources Working Paper No. 18, Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO), Rim, 2004, URL: <http://www.fao.org/docrep/007/y5558e/y5558e.htm>. (10.08.2016)

Sklep št. 1386/2013/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. novembra 2013 o splošnem okoljskem akcijskem programu Unije do leta 2020 „Dobro živeti ob upoštevanju omejitev našega planeta“ (Uradni list Evropske unije, L 354, 28. december 2013), URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013D1386&from=EN>. (10.08.2016)

Špela Habič, Gozdnogospodarski načrti potrebni za vzpostavitev ugodnega stanja vrst in habitatnih tipov, Program upravljanja Nature 2000, Zavod za gozdove Slovenije, Ljubljana 2014, URL: www.natura2000.si/fileadmin/user_upload/LIFE_Upravljanje/C4_1Habic.pdf. (10.08.2016)

Svet EU, Pregled strategije EU za trajnostni razvoj–prenovljena strategija, 10117/06, junij 2006, URL: <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=SL&f=ST%2010117%202006%20INIT>. (10.08.2016)

Svetovna trgovinska organizacija (STO) dostopno na URL: <https://www.wto.org/>. (10.08.2016)

The Economics of Ecosystems & Biodiversity, Natural Capital Accounting & Valuation of Ecosystems Services, URL: <http://www.teebweb.org/areas-of-work/advancing-natural-capital-accounting/>. (10.08.2016)

The Green European Foundation, Is the EU's new Common Agricultural Policy Greener?, 2014, URL: <http://www.greeneuropeanjournal.eu/new-eus-common-agricultural-policy-greener/>. (10.08.2016)

The Nature of Farming, Low Intensity Farming Systems in Nine European Countries, the Institute for European Environmental Policy, London, 1994, str.7, URL: http://www.ieep.eu/assets/663/TheNatureOfFarming_1994_.pdf. (10.08.2016)

Trajnostni razvoj, URL: <http://www.skupaj-mocnejsi.si/poglavje/trajnostni-razvoj/>. (10.08.2016)

Uredba (EU) št. 1305/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. decembra 2013 o podpori za razvoj podeželja iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP) in razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 1698/2005 (UL L 347, 20.12.2013, str. 487-548).

Uredba (EU) št. 1306/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. decembra 2013 o financiranju, upravljanju in spremljanju skupne kmetijske politike in razveljavitvi uredb Sveta (EGS) št. 352/78, (ES) št. 165/94, (ES) št. 2799/98, (EC) No 814/2000, (ES) št. 1290/2005 in (ES) št. 485/2008 (UL L 347, 20.12.2013, str. 549-607).

Uredba (EU) št. 1307/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. december 2013 o pravilih za neposredna plačila kmetom na podlagi shem podpore v okviru skupne kmetijske politike ter razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 637/2008 in Uredbe Sveta (ES) št. 73/2009 (UL L 347, 20.12.2013, str. 608-670).

Uredba o varovalnih gozdovih in gozdovih s posebnim namenom (Uradni list RS, št. 88/05, 56/07, 29/09, 91/10, 1/13 in 39/15, člen 7).

Uredba Sveta (ES) št. 1698/2005 z dne 20. septembra 2005 o podpori za razvoj podeželja iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP) (UL L 277, 21.10.2005, str. 1) in 23. členom Uredbe (EU) št. 1305/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. decembra 2013 o podpori za razvoj podeželja iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP) in razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 1698/2005 (UL L 347, 20.12.2013, str. 487-548).

Uredba Sveta (ES) št. 834/2007 z dne 28. junija 2007 o ekološki pridelavi in označevanju ekoloških proizvodov in razveljavitvi Uredbe (EGS) št. 2092/91 (UL L 189, 20.07.2007, str. 1-23).

Zakon o ohranjanju narave (Uradni list RS, št. 96/04-uradno prečiščeno besedilo, 61/06–ZDru-1, 8/10–ZSKZ-B in 46/14).

Zavod za gozdove Slovenije, Lastništvo gozdov, 2015, URL:
http://www.zgs.si/slo/gozdovi_slovenije/o_gozdovih_slovenije/lastnistvo_gozdov/index.html.(10.08.2016)